VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

Obor: Mezinárodní studia a diplomacie

Multikulturalismus v USA

(bakalářská práce)

Autor: Tomáš Smejkal
Vedoucí práce: Jan Kochan
Rok: 2015

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a vyznačil všechny citace z pramenů.

V Praze dne 12. 8. 2015 ……

podpis studenta

Poděkování:
Rád bych poděkoval panu Ing. Janu Kochanovi za pomoc při vedení bakalářské práce.

Obsah

Úvod 5
1 Multikulturalismus vs. Pluralismus 6
1.1 Pluralismus 6
1.1.1 Otevřená společnost 7
1.1.2 Tři úrovně analýzy pluralismu 7
1.1.3 Pluralitní komunita a vzájemnost 9
1.1.4 Shrnutí 10
1.2 Multikulturalismus 11
1.2.1 Antipluralitní multikulturalismus 11
1.2.2 Označení „multikulturalismus“ 13
1.2.3 Politika uznání 13
1.2.4 Uznání a afirmativní akce 14
1.2.5 Zákony a tolerance 16
1.2.6 Dva modely multikulturní společnosti s hegemonickou kulturou 16
1.2.7 Občan a diferencované občanství 17
1.2.8 Imigrace a integrace 17
1.2.9 Řešení multikulturní situace 18
1.2.10 Shrnutí 20
2 Analýza vývoje multikulturalismu v USA 22
2.1 Demokracie jen pro bílé 23
2.2 Situace Číňanů, černochů a Indiánů 25
2.3 Asimilace a pluralismus 26
2.4 Afrocentrismus 28
2.5 Hledání národní identity 29
2.6 Tavící tyglík 30
2.7 Multikulturní občanský národ 30
2.8 Shrnutí 33
3 Současné problémy amerického multikulturalismu 33
3.1 Afirmativní akce v dnešní době 35
3.2 Kalifornská úvaha - rozředěnost kultury 36
3.3 Newyorská úvaha - multirasová a multikulturní společnost 38
3.4 Přistěhovalci mexického původu a hispanizace 39
3.4.1 Hispanizace Kalifornie 41
3.4.2 Shrnutí 42
Závěr 43
Seznam literatury 45

Úvod

Tématem mé bakalářské práce je multikulturalismus v USA. Cílem této práce je zmapovat historický vývoj této problematiky, jakožto i zabývat se dnešními problémy spojenými s tímto fenoménem. V současné praxi tak například přicházím s rozborem hispanizace USA či zhodnocením používání tzv. afirmativní akce ve společnosti.

Pojem multikulturalismus je v dnešní době často používán, ať už v médiích či mezi lidmi ve společnosti. Tento termín je však někdy chápán nesprávným způsobem. V první části práce ho tak teoreticky, stejně jako jeho přidružený pojem pluralismus, objasňuji. Nabízím i srovnání obou často se zaměňujících pojmů. Co se týče literatury, vycházím především z díla Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci autora Giovanniho Sartotiho.

Zvolil jsem si zabývat se podobou multikulturalismu v USA. Ve druhé části práce tak procházím historií Spojených států a jejich milníků spojených právě s vývojem multikulturalismu. Od dob otroctví a utlačování menšin se ve svém výčtu dostávám až ke svobodnému soužití dříve diskriminovaných skupin v americké společnosti. V této kapitole se podrobněji zabývám pojmy jako tavící tyglík či afrocentrismus. Přibližuji i situaci konkrétních menšin a jejich nelehký úděl v rámci dějin USA. Jako hlavní zdroj informací o dějinném sledu multikulturalismu na americké půdě využívám publikace Pavla Barši Politická teorie multikulturalismu.

Ve třetí části dávám prostor současným problémům multikulturní společnosti v USA. Zabývám se jak problematikou afirmativní akce a jejího uplatnění z pohledu menšin, tak americko-mexickými vztahy, které zejména definují nynější palčivý problém přistěhovalectví a to jak legálního, tak ilegálního rázu. Směřuji pak k analýze situace na jihozápadě Spojených států, konkrétně v Kalifornii, kde je problém hispánských imigrantů nejcitelnější. Taktéž přicházím s dvěma úvahami o multikulturní podobě společnosti inspirované situací v metropoli New York a ve státě Kalifornie.

V závěru práce rekapituluji hlavní body nezbytné pro pochopení zkoumané látky a zhodnocuji poznatky, ke kterým jsem došel. Dostávám se i k prognóze budoucnosti multikulturní společnosti USA. Nakonec pak uvádím použitou literaturu.

1 Multikulturalismus vs. Pluralismus

Abychom pochopili, co se skrývá pod pojmem multikulturalismus, musíme se nejdříve zabývat pluralismem, směrem, který má s multikulturalismem mnoho společného, přesto se však jedná o dvě poměrně odlišné koncepce. V této kapitole tedy teoreticky ukotvíme oba pojmy a vystavíme je vzájemnému srovnání. Dále si ujasníme další důležité body vztahující se k těmto dvěma směrům.

1.1 Pluralismus

Myšlenka pluralismu se poprvé objevuje v 17. století v rámci rozvíjející se koncepce tolerance a to ve spojitosti s náboženskými válkami. Pluralismus a tolerance jsou sice dva rozdílné pojmy, je však jisté, že jsou vzájemně propojené. Tolerance je totiž předpokladem pluralismu, tzv. netolerantní pluralismus je pak falešný. Rozdílným faktorem mezi pluralismem a tolerancí je pohled na hodnoty - tolerance hodnoty jiných respektuje, zatímco pluralismus prosazuje hodnotu vlastní. Pluralismus zastává názor, že různorodost a rozdílné názory jsou hodnoty, které lidi ve společnosti i celou politickou komunitu činí lepšími.[1]

Do 17. století panovala myšlenka, že odlišnost vede k rozvratům a nepokojům a následně ke zkáze států. Pro dobré fungování států tak měla být zásadní jednomyslnost. Právě v 17. století však začalo převládat opačné chápání této problematiky, kdy různorodost byla najednou brána jako něco pozitivního. Tato přeměna dala vzniknout liberální, poté taky liberálně-demokratické společnosti. „*Starodávné říše, autokracie i despocie se zasazují i opírají o jednobarevné vidění světa, zatímco demokracie je pestrobarevná.*“[2]

Pluralismus vnímá odlišnosti jako pozitivum a přínos pro společnost. Není však pro zvyšování množství odlišností a už vůbec netouží po vnitřně diverzifikovaném světě, který se stále více ve své různorodosti člení.[3] Podporuje zároveň toleranci. Je příznivcem asimilace a to do takové míry, jež je nutná k integraci. Homogenizace společnosti je pro něj nepřístupná,

[1] SARTORI, Giovanni. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci: esej o multietnické společnosti*. Praha: Dokořán, 2011, s. 15
[2] Tamtéž, s. 17
3Tamtéž, s. 41

asimilaci avšak považuje jako žádoucí. Díky faktu, že pluralismus je koncepcí tolerantní, vylučuje se tak u něj agresivita a výbojnost. Mírumilovně však bojuje proti dezintegraci.[4]

1.1.1 Otevřená společnost

Tzv. dobrá společnost nesmí být uzavřená. Na kolik však může být otevřená? Vždy budou existovat nějaké hranice, přesto se však může měnit jejich propustnost. Otevřená společnost je v podstatě svobodná společnost a to v pojetí takovém, jak ji chápe liberalismus. A vůči čemu a do jaké míry může společnost být otevřená? Může nastat případ, že do sebe zahrne multikulturní a multietnickou společnost, která stojí na základech diferencovaného občanství? Řešením by se zdálo rozluštění „genetického kódu" otevřené společnosti k pochopení, jak moc můžeme společnost pootevřít a kdy se její otevřenost chápe jako nadměrná. Takovým genetickým kódem je podle Sartoriho pluralismus. Právě pluralismus je nejlépe ze všech koncepcí schopen rozklíčovat hodnotové představy, jež historicky vyjadřovaly svobodnou a liberální společnost.[5]

1.1.2 Tři úrovně analýzy pluralismu

Od 60. let 20. století až po současnost se slovo pluralismus dostává výrazně do podvědomí. Počínaje tímto obdobím bylo zvykem tvrdit, že pluralismus je přítomen vždy a všude. Stejně tak ho vyznávají v Africe, v Indii, dokonce i v Sovětském svazu ho prý měli. Jeho existence všude je totiž podmíněna faktem, že každá společnost je do jisté míry „pluralitní" a diferencovaná. Toto je sice pravda, ale jen z části. Pojem pluralismus totiž neznamená pouze vyskytovat se v množném čísle. Nyní si proto uvedeme tři úrovně analýzy tohoto pojmu.[6]

Tyto tři úrovně analýzy budou zahrnovat pluralismus jako hodnotovou představu, sociální pluralismus a politický pluralismus. Dle hodnotových představ, které korespondují s tolerancí, nepatří mezi žádané uniformita, jednomyslnost a nehybnost. Hodnoty, které jsou na druhou stranu žádoucí, jsou rozmanitost, disens a proměnlivost. Zmíněné hodnoty jsou spjaty

[4] SARTORI, Giovanni. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci: esej o multietnické společnosti*. Praha: Dokořán, 2011, s. 42
5 Tamtéž, s. 13-14
6 Tamtéž, s. 21

s pluralitním kulturním kontextem a pluralitní kultura je musí ctít. Když bereme v potaz tyto předpoklady, musíme pak také hodnotit dnešní tzv. multikulturalismus.[7]

„*Dnešní multikulturalismus, vzhledem k míře své agresivity, tendence k separaci a netolerance, pluralismus přímo popírá.*“ Pluralismus podporuje otevřenou společnost a uznává již stávající společnost multikulturní. Cílem pluralismu je především multikulturní mír, nikoli nevraživost mezi jednotlivými kulturami. Američtí liberálové, kteří vyznávají multikulturalismus, mluví o tzv. politice uznání. Pluralitní kontext je však, jak často zapomínají, o vzájemném uznání. Uznání je antipluralitní, pokud je opětováno radikálním zneuznáním. Pluralismus pochází z myšlenky tolerance. Je tak jeho úkolem, aby vytěsnil netoleranci neboli kulturní nenávist. Nakládá s každou identitou s respektem a uznáním. Jestliže tomu tak není, nejedná se o pluralismus. O multikulturalismu musíme prohlásit, že kvůli jeho apelu na kulturní odtržení a klanové pojetí kultury je antipluralitní.

Nyní se dostáváme ke druhé úrovni analýzy - sociálnímu pluralismu. Je podstatné podotknout, abychom nezaměňovali pluralismus za kteroukoli sociální diferenciaci. Každá společnost je do jisté míry diferencovaná. Společnosti rovných nalezneme pouze v utopických spisech. Domněnka, že všechny společnosti jsou do určité míry neodvratně pluralitní, je klamná. Naopak, pluralismus není jen obdobou pojmu „strukturální komplexnost“, jedná se o zvláštní typ sociální struktury.

Třetí úroveň analýzy pojednává o politickém pluralismu. Na politické úrovni pojem pluralismus značí „diverzifikaci moci“, která je založena na pluralitě skupin, které jsou nezávislé a neexkluzivní.[8] Pluralismus od sebe odděluje oblast boží od císařské a zabraňuje tomu, aby na nás měl biskup či světský vladař totální nárok.[9] Společnost, která je roztříštěná, není nutně společností pluralitní. Jestliže je složena z velkého množství skupin, jedná se o společnost pluralitní, ale pouze pod podmínkou, že tyto skupiny nejsou skupinami tradičními a rozvíjejí se „přirozeně“. Nesmí být rovněž člověku vnucovány. Pluralismus vylučuje společnosti, které mají podobu klanu, kasty či jsou založeny na rase, náboženském vyznání

[7] SARTORI, Giovanni. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci: esej o multietnické společnosti*. Praha: Dokořán, 2011, s. 22
[8] Tamtéž, s. 23-24
9 Tamtéž, s. 26

nebo kterémkoli typu tradicionalistické skupiny. „*Z toho lze vyvodit, že takzvaný africký pluralismus ve skutečnosti pluralismem není a že jím není ani kastovní systém v Indii.*“[10]

1.1.3 Pluralitní komunita a vzájemnost

Pojem komunita můžeme definovat jako něco, co je sdíleno a určitým způsobem svazováno. Vždy, když se dezintegruje nějaká nadstruktura (stát, impérium), jdeme pak zpátky k prvotní infrastruktuře, jež byla Řeky nazývána jako koinonía. Čím více je oslabována „národní komunita“, tím více taky musíme hledat *komunitu*. Opět ji tak potřebujeme jako pojivo, jež spojuje a svazuje.[11]

Vyvstává otázka, do jaké míry pluralismus ovlivňuje chápání komunity a jaký je vztah mezi těmito dvěma subjekty. Jestliže je komunita roztříštěna do podkomunit, které ve své podstatě působí proti sobě a nepřizpůsobují se pravidlům komunitního soužití, může vůbec komunita přežít?

Pluralitní komunita je záležitostí poměrně novou, definovanou jako složitou a křehkou. Je jasně vymezena pluralismem. Ten podle Sartoriho jen pro připomenutí uvažuje tolerantní postoj, z hlediska strukturálního nevnucená sdružení či volnost vstupu do mnoha sdružení zároveň. Komunity v minulosti se takovými znaky téměř vůbec nevyznačovaly, ať už to byly komunity od řecké polis po ty puritánské. Do dneška se tyto hodnoty vyskytují pouze v západních civilizacích či Západem ovlivněných oblastech.

Můžeme spekulovat, zda jako příklad pluralitní komunity nemohou být uvedeny Spojené státy, jež i v Evropě vnímáme jako model, který nám ukazuje, jaký postup zavést při transformaci národních států a jejich multietnickému rozevření. O vhodný příklad se však nejedná. USA jsou případem sám pro sebe. Problémy, které řešily a vyřešily, se liší od těch, kterými se zabývá Evropa. Amerika je složena z přistěhovalců. Mohutný příval imigrantů byl patrný například mezi lety 1845-1925, kdy kolem padesáti milionů lidí během osmdesáti let připlulo přes Atlantik.[12] Tito přistěhovalci zde nacházeli obrovský prázdný prostor a posléze svůj domov již jako Američané v této nové vlasti. Po více jak jedno století byl tzv. tavící kotlík (melting pot) ideálně fungujícím aparátem pro sto milionů imigrantů. V Evropě je situace už dlouhou dobu jiná - je to místo bez prázdného prostoru a bez velkého počtu

[10] SARTORI, Giovanni. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci: esej o multietnické společnosti*. Praha: Dokořán, 2011, s. 27
[11] Tamtéž, s. 32
[12] Tamtéž, s. 35

přistěhovalců. USA nebyly formovány jako národ, který akceptoval a vstřebal ostatní národy, nýbrž byly ustaveny jako „národ národů“. Na druhou stranu evropské státy jsou tvořeny dnešními stávajícími národy, ty se setkávají s velkým množstvím příchozích členů jiných národů popírajících jejich identitu.[13]

Jak moc se musí pluralitní tolerance podřídit jak „kulturním cizincům“, tak i agresivním „kulturním nepřátelům“? Může nastat situace, kdy pluralismus bude akceptovat své vlastní roztříštění, neboli zrušení pluralitní komunity? Je povrchní nazývat nestále rostoucí, tím pádem radikální a nadále se radikalizující rozmanitost jako něco, co společnost obohacuje. Existuje totiž bod, za který pluralismus nemůže a nesmí jít. Výsadní postavení v této problematice má kritérium vzájemnosti. Pluralismus je o společném životě v odlišnostech a s rozlišnostmi, ale pouze do té doby, dokud je opětován. Bytí v pluralitní společnosti jde ruku v ruce se ziskem a ústupkem. Přistěhovalci, kteří neopětovávají nic za to, co dostávají, rovněž chtějí mít dál vůči komunitě postavení cizince a napadají její základní principy, jsou přistěhovalci, již oprávněně vzbuzují odmítavé reakce, strach i nevraživost.[14]

1.1.4 Shrnutí

Otevřená společnost je tedy společností pluralitní. Do jaké míry se však může otevřít? Odpovědí je do té míry, kam to umožňuje pluralitní komunita, tj. komunita, ve které se různé skupiny a jejich odlišnosti respektují a zároveň si vzájemně ustupují. Pluralismus je pojem, který je pružný a dokáže se přizpůsobovat okolnostem. Existují však hranice této pružnosti. Když budeme byť pružnou strunu napínat až příliš, praskne. Stejně je to i s pluralismem, který lze napínat jen do určité míry. A zatím se zdá, že je v multikulturní společnosti napínán za kritický bod.[15]

[13] SARTORI, Giovanni. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci: esej o multietnické společnosti*. Praha: Dokořán, 2011, s. 36
[14] Tamtéž, s. 38
[15] Tamtéž, s. 40

1.2 Multikulturalismus

„*Multikulturalismus tvrdí, že lidé s různými kořeny mohou žít pospolu a učit se porozumět obraznosti druhých, mohou a měli by se bez předsudků či iluzí dívat přes hranice rasy, jazyka, rodu a věku a učit se myslet na pozadí promíšené společnosti. Multikulturalismus zastává skromně názor, že některé z nejzajímavějších věcí v historii a kultuře se dějí na rozhraní různých kultur. Situace na hranicích ho nezajímá jen proto, že jsou samy o sobě fascinující, ale protože jejich pochopení přináší světu naději.*“ Robert Hugues[16]

Pojmy pluralismus a multikulturalismus nejsou protichůdné. Pokud se na multikulturalismus díváme jako na faktický stav definovaný jako existenci různorodých kultur, pak se s koncepcí pluralismu nevylučuje. Jestliže však pohlížíme na multikulturalismus jako na hodnotu, navíc na hodnotu prioritní, pak se dostáváme do bodu, kdy pluralismus s multikulturalismem navzájem přicházejí do střetu.[17]

1.2.1 Antipluralitní multikulturalismus

Multikulturalismus lze rozdělit do dvou verzí. V jeho první verzi se jedná o takový multikulturalismus, jenž se v podstatě vyznačuje kritérii pluralismu. Druhá verze, v dnešní době těšící se větší oblibě, je ta antipluralitní. Kořeny této verze sahají až do marxismu. Předtím, než se multikulturalismus usadil v USA a amerikanizoval se, byl ovlivněn učením britských neomarxistů. Na univerzity se multikulturalismus dostává společně se zaváděním „kulturních studií“, které se zaobírají hegemonií a „nadvládou“ jedné kultury nad kulturami ostatními. „*Přestože ve Spojených státech nelze pluralismus ignorovat tak snadno jako v evropské marxistické tradici, dospívají američtí marxisté k takové verzi multikulturalismu, jež popírá pluralismus ve všem všudy: jejich multikulturalismus je netolerantní, odmítá vzájemné uznání a oddělování v něm převládá nad integrací.*“[18]

Kdyby takový multikulturalismus byl přítomen již ve staletích, kdy se ustanovoval „americký národ“, nevzniknul by nikdy *The First New Nation* a USA by byly v současnosti pravděpodobně zemí a společností balkánského typu. Pluralismus a jeho účinek lze vyjádřit

[16] BARŠA, Pavel. *Politická teorie multikulturalismu*. 2. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, s. 5
[17] SARTORI, Giovanni. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci: esej o multietnické společnosti*. Praha: Dokořán, 2011, 41
[18] Tamtéž, s. 43

heslem *pluribus unum* (od mnohosti k jednotě), oproti tomu působení multikulturalismu lze popsat termínem *pluribus disiunctio* (od mnohosti k rozdrobenosti). Multikulturalisté prezentují svůj směr jistě velmi poutavým způsobem. Multikulturalismus podle nich formuluje touhu po autenticitě a uznání, jež je typická pro moderní subjektivitu. To zní sice slibně, ale i v jádru dobrý záměr nestačí, pokud je špatně realizován.

Arthur Schlesinger na počátku 90. let tvrdil, že Amerika je čím dál více složená ze skupin, které mají své kořeny zapuštěny v jejich etniku. Smelser a Alexander byly toho názoru, že tvrzení Schlesingera je sice pravdivé na poli kulturních debat, ale ve skutečnosti se neztotožňuje s postoji prostých lidí. Je tomu sice tak, ale přece jenom se jedná o povrchní nahlížení na tuto problematiku. Vždy existuje časová prodleva mezi tím, co se děje na úrovni elit, a tím, co se odehrává na úrovni mas. Můžeme se tak divit, proč Smelser a Alexander nevidí, že polarizace, která nejdříve probíhá na univerzitách, posléze v médiích a poté na středních školách, se za několik desetiletí neodvratně vyskytne a bude šířit i v celé společnosti. Zvláštní je to i z toho pohledu, že oba jsou si vědomi faktu, že multikulturalismus tu není velmi dlouhou dobu. Sami taktéž podotýkají, že na dominantní a hegemonní národní kultuře se shodly všechny zainteresované strany. Americká kultura ve své podstatě nebyla kontroverzní. Bylo tomu tak během krize mezi lety 1929 až 1930, v období studené války i při masové imigraci v letech 1880-1920.[19]

Když Schlesinger poukazoval na cestu ke kmenové příslušnosti, popularitu měly kořeny (roots) a různé slogany, které upozorňovaly na nalezení vlastního původu. Nyní je však paleta barev rozmanitější a vlajka multikulturalismu je, obzvláště když je v rukou feministek, vskutku multikulturální. Marion Youngová v roce 1990 vnímala jako nejlepší systém ten, který se skládá z izolovaných skupin se stejnou měrou moci, jež společně nesolidarizují, nicméně uznávají právo na dosažení odlišných cílů vedení života. V dnešní době tak převažuje multikulturalismus, jenž se hlásí k etniku, ve stejnou chvíli má však „kulturní" podobu.[20]

Fakt, že se zde vedle sebe potkávají etnikum a feminismus, je celkem zarážející. Je to zpravidla menšina utiskována většinou, která je identitou dožadující se uznání. I běloši v USA jsou sami o sobě etnikum, jelikož však tvoří většinu, neexistuje důvod, aby se dožadovali své „bílé identity". Například muži jsou vůči ženám všude v menšině, přesto však ženy míní, že

[19] SARTORI, Giovanni. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci: esej o multietnické společnosti*. Praha: Dokořán, 2011, s. 43-44
[20] Tamtéž, s. 45

jsou utlačovány. Etnikem toto tvrzení neospravedlňují, jelikož feministky jsou především bělošky. Kulturou taktéž ne, poněvadž pojem kultura amerických žen je totožný s kulturou mužů. Diskriminovány jsou prý především v zaměstnání. To však nedává svolení k nárokování identity. Je totiž očividné, že identita ženské bytosti není to samé jako například identita indiánské bytosti, která je opravdu ohroženou. „*Jde nám o to, že síla multikulturalismu spočívá na podivném spojeneckém svazku: takové spojenectví umožňuje proměnu menšinových sil v sílu většinovou*."[21]

1.2.2 Označení „multikulturalismus"

Předpona „multi" vyjadřuje nejen, že je kultur mnoho, ale taktéž že se jedná o kultury různorodé. Pojem kultura může dle multikulturalistů znamenat jak kulturní zvyklost v tradičním pojetí (například židovskou, islámskou, západní či jinou kulturu), tak i identitu jazykovou, náboženskou nebo sexuální. Jedná se tedy o velice heterogenní škálu. Kultura neznamená vše, co je tímto slovem označováno. Je důležité si uvědomit, že odlišnost kulturní se liší, a to zásadně, od odlišnosti etnické.[22]

Proč tedy zkoumaný fenomén nazývat právě multikulturalismem? Kdybychom zaměnili slovo kultura za slovo rasa, zněl by výraz multirasismus zvláštně. Multikulturalismus je, hlavně ve své rozzlobené podobě, rovněž rasistický. Neučiní však tu chybu, že by to přiznal. Slovo multikulturalismus je spojeno s existencí řady odlišných jazyků, kultur a etnik (kolem pěti tisíc) a je tak nositelem jisté ideologie a ideologického projektu, který budeme dále rozebírat.[23]

1.2.3 Politika uznání

Multikulturalismus nefunguje v uzavřené společnosti. Buď vůbec, nebo se jedná o jeho mrtvou podobu. Vyskytovat se může v určitém latentním stavu, to ale způsobuje fakt, že je pak takový multikulturalismus skrytý a nepozorovatelný. Podmínkou pro existenci multikulturalismu je přítomnost otevřené společnosti, která zastává víru v pluralismus. Dnešní

[21] SARTORI, Giovanni. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci: esej o multietnické společnosti*. Praha: Dokořán, 2011, s. 47
[22] Tamtéž, s. 46
[23] Tamtéž, s. 47-48

přívrženci multikulturalismu avšak tento předpoklad odmítají, pluralismus jakoby pro ně snad ani neexistoval.[24]

Z různých aspektů dnešní politiky je dávána do popředí potřeba, i požadavek, uznání. Potřeba uznání je definována jako jedna z hybných sil nacionalistických směrů v politické sféře. Požadavek uznání na druhou stranu vnímáme jako snahy menšin a „podřízených skupin" ve spojení s dnešním multikulturalismem.[25] Uznání je spojeno s dvěma politickými koncepty, které nazýváme politika rovného uznání a politika diference. Podoby rovnoprávného uznání představují podstatu demokratické kultury, ve které žijeme. Ideál autenticity a ideál důstojnosti jsou novými ideály společnosti. Politika diference má za cíl to, aby každý člověk byl uznáván pro svou unikátní identitu[26]

Taylor je toho názoru, že naše identita je tvořena uznáním či neuznáním, jakožto zneuznáním od ostatních. Právě vztah mezi identitou a uznáním má za následek to, že požadavek na uznání, který je vymáhán ze strany minoritních nebo podřízených skupin, je výrazný. Podle Taylora politika uznání vyžaduje, aby veškeré kultury nevyznávaly pouhého „respektu", jak je tomu v pluralismu, ale spíše „rovného respektu", jelikož všechny kultury jsou si rovny - mají rovnou hodnotu. Toto je však poměrně matoucí. Dávat všem kulturám rovnou hodnotu je výrazem absolutního relativismu, jenž devastuje celý pojem hodnoty. „*Je-li vše hodnotné, pak nic není skutečně hodnotné; hodnota sama ztrácí jakoukoli hodnotu. Pro každého z nás má něco určitou hodnotu, protože něco jiného ji nemá.*"[27]

1.2.4 Uznání a afirmativní akce

Mohli bychom se ptát, zda politika uznání není pouze nálepkou pro americkou afirmativní akci (affirmative action), která funguje na principu „preferenčního přístupu". Odpovědí je, že spíše není, jelikož politika uznání působí ve větším rozmezí působnosti než preferenční přístup, rovněž mají i odlišné cíle. Preferenční přístup je pojat jako politika, která má opravný a kompenzující účinek, má za cíl vytvořit či znovu nastolit „rovné příležitosti" pro všechny, afirmativní akce chce odstranit znevýhodňující rozdíly. „Nediferencovaný občan" je tedy stále

[24] SARTORI, Giovanni. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci: esej o multietnické společnosti*. Praha: Dokořán, 2011, s. 49
[25] TAYLOR, Charles. *Multikulturalismus: zkoumání politiky uznání*. Vyd. 1. Praha: Filosofia, 2001, s. 41
[26] Tamtéž, s. 53-54
[27] SARTORI, Giovanni. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci: esej o multietnické společnosti*. Praha: Dokořán, 2011, s. 51-52

jeho výsledkem. Naopak na rozdíly, jež zajímají politiku uznání, se nepohlíží jako na nespravedlivé a nejsou určeny k odstranění. Jejím úkolem je pak vytvoření „diferencovaného občana“ a zřízení státu, který je citlivý k odlišnostem a separuje své občany. Ty pak v této separaci nadále drží.

V obou případech je patrná diskriminace. Afirmativní akce vyznává obrácenou diskriminaci, která diskriminuje s cílem zbavit se diskriminace. U politiky uznání nedochází k diskriminaci za účelem odstranit diskriminaci, ale k dosažení diferenciace. Nepopiratelně však v obou situacích dochází ke zvláštní řetězové reakci, kdy se buď ti, kteří se cítí diskriminováni, dožadují stejných výhod poskytnutým jiným, nebo se identity podporované diskriminací domáhají stále větších privilegií a to na úkor nepodporovaných identit. „*Napadená a znevažovaná identita v takovém případě dospěje k pocitu vlastního zneuznání a může reagovat i tak, že začne hlásat jakousi svou nadřazenost.*“[28]

Zabývejme se nyní afirmativní akcí v USA. Preferenční přístup je tu praktikován v případě černochů, Mexičanů, Portorikánců, domorodých Indiánů, Filipínců, Číňanů a Japonců. Proč je tomu zrovna v jejich případě? Proč jsou to právě jejich odlišnosti, které jsou brány v potaz, a ne odlišnosti jiných, kupříkladu Poláků, Kubánců či Irů? Vysvětlení je takové, že jsou to ty skupiny lidí, které byly v minulosti nejvíce diskriminovány, co si zaslouží být podporovány. Časem došlo k tomu, že se zásada vyrovnávacích diskriminací začala aplikovat i na ženy, homosexuály a pacienty s chorobou AIDS. Co tedy stanovuje, jaké odlišnosti jsou relevantní, tudíž vyžadující ochranu? Mezi významné patří ty rozdíly, na které je poukazováno skupinami, jež jsou nejlépe schopny na sebe upoutat pozornost a zmobilizovat se za účelem podpořit či ohrozit určité ekonomické nebo volební zájmy.

Entity dožadující se dnes uznání by před padesáti lety takové míry sebeuvědomění nedosahovaly. Historicky i logicky je vhodná souslednost, kdy se nejprve jistá entita vymyslí či nějakým způsobem zviditelní, pak se prohlásí za poškozenou a ve výsledku vyvolá kolektivní nárokování z pozice zneuznaných, jež doposavad nebyli vědomi toho, že jsou zneuznáváni.[29]

[28] SARTORI, Giovanni. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci: esej o multietnické společnosti*. Praha: Dokořán, 2011, s. 55-56
[29] Tamtéž, s. 57-58

1.2.5 Zákony a tolerance

Jak říká Rousseau, zákon nás chrání, když nepovoluje výjimky. Takový zákon je univerzální, což znamená, že je pro všechny stejný. Politika uznání je charakteristická dílčími zákony, to znamená zákony nestejnými, ve kterých je místo pro výjimky. Cicerovo tvrzení: musíme sloužit zákonům, abychom nesloužili pánům, je dodnes pravdivé. Multikulturalisté ho však ignorují a dokonce vyvrací. Jejich kritický postoj se staví vůči třem principům, které souvisí s liberální ústavností. Tyto tři zásady jsou neutralita státu, oddělení úřadu od osoby a univerzálnost zákonů.[30]

Liberálně-konstituční stát je podmíněn tolerancí. Multikulturalisté se o toleranci zmiňují málo nebo o ní nemluví vůbec. Přitom stačí pouze fakt, aby tolerance jednoduše „tolerovala“. Možná to vypadá jako málo, ale ve skutečnosti se jedná o hodně. Jeden z důvodů je ten, že tolerance akceptuje i názory a fakta, k nimž nechováme respekt. Je zajisté pro člověka lehčí tolerovat to, co respektuji. Na druhou stranu však musíme někdy tolerovat i věci nebo osoby, které nerespektujeme. Tolerujeme je ale, podobně jako tomu bylo v případě pružnosti pluralismu, jen do jisté míry. Pružnost tolerance má totiž taky svůj bod, který není radno překročit.[31]

1.2.6 Dva modely multikulturní společnosti s hegemonickou kulturou

Z hlediska dominance hegemonické kultury můžeme státy rozdělit na dvě strany. První je definována důsledným asimilacionismem, druhá potom hierarchickým kulturním pluralismem. S prvním typem integrace je v Evropě tradičně spojována Francie, s druhým pak Velká Británie, která nechávala vždy místo, i přes bezespornou převahu kultury anglické, pro ostatní kolektivní identifikace (ať již jakkoliv podřadné a omezené). Pro jakobínskou republikánskou tradici je typické rozpuštění skupinových zvláštností do jednoho homogenního tělesa svobodných a rovných občanů, kde zbytky jejich etnických a jiných partikulárních loajalit mají být vytlačeny do soukromí - a tak úplně „depolitizovány“. Britský model je ustanoven tak, že není složen pouze z individuálních příslušníků státu, nýbrž z různých regionálních či etnických skupin, které vstupují do veřejného prostoru a to se svými

[30] SARTORI, Giovanni. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci: esej o multietnické společnosti*. Praha: Dokořán, 2011, s. 60-61
[31] Tamtéž, s. 62

vlastními požadavky. V tomto pluralismu přesto britský monokulturalismus vyčnívá v podobě nadřazenosti anglické kultury oproti kulturám jiným.[32]

1.2.7 Občan a diferencované občanství

„*Občanský národ je si více vědom sama sebe jako záměrně vytvořené identity a v souladu s tím jeho představitelé výslovně zdůrazňují asimilační efekty činnosti školství, armády a dalších veřejných institucí. Etnický národ se naopak hlásí ke kořenům sahajícím hluboko do mytické minulosti a jeho představitelé mají sklon popírat jeho historicky vytvořený charakter.*“[33] Multikulturalismus zastává princip „diferencovaného občanství“, který nespočívá v ukončení existence občana, nýbrž v odmítnutí státu, který je požadován za nespravedlivý, jelikož ignoruje etnicko-kulturní rozdíly.[34] Tzv. svobodný občan je takový občan, který je součástí občanství, jež zahrnuje všechny bez výjimky. Diferencované občanství nicméně mění rovné začlenění všech v nerovnou segmentaci. To se jeví jako velký krok zpět. A prakticky nikdo se nad tím ani nepozastaví.

V Evropě se multikulturalismus objevil jako směr dovezený z ciziny. Je zde propagován jako novinka, která tu nachází oblibu právě proto, že je nová. Jelikož se jedná o racionální myšlenku, nesetkává se během svého putování po Evropě s odporem. Je definován třeba jako fakt, že jedinec má vedle individuálních práv také další práva, která je oprávněn požívat podle své příslušnosti ke kulturní menšině. Podle Taylora multikulturální projekt vede nevyhnutelně k vytvoření „klanového systému“, kulturní segmentaci, která místo aby integrovala, naopak dezintegruje. Chyba v projektu je obsažena už v samotné koncepci multikulturalismu, nejde tak o to, jestli ho chápeme špatně nebo správně.[35]

1.2.8 Imigrace a integrace

Přistěhovalec reprezentuje odlišnosti, které přicházejí zvenčí. Společností, která ho přijímá, je vnímán jako někdo, kdo představuje nadbytek jinakosti. Tuto snůšku odlišností lze zařadit do čtyř skupin: na odlišnosti související s jazykem, zvyklostmi, náboženským vyznáním a etnikem. Cizího příslušníka vnímáme jako odlišného buď proto, že hovoří jiným jazykem (možná ani neumí ten náš), nebo proto, že se liší tradicemi převzatými ze své země, nebo též

[32] BARŠA, Pavel. *Politická teorie multikulturalismu*. 2. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, s. 10
[33] Tamtéž, s. 8
[34] SARTORI, Giovanni. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci: esej o multietnické společnosti*. Praha: Dokořán, 2011, s. 66
[35] Tamtéž, s. 68

proto, že se hlásí k jiné víře (například velký kontrast mezi křesťanstvím a islámem), a konečně proto, že třeba pochází z jiného etnika (černého, arabského atd.) První dvě zmíněné odlišnosti jsou překonatelné, zbylé dvě však představují podstatnou odlišnost.

Z tohoto vyplývá, že imigrační politika, jež se nedívá na rozdíly mezi odlišnostmi a hází všechny do jednoho pytle, je vadná a vydána na pospas neúspěchu. Před námi stojí tři otázky. Za prvé koho máme integrovat, za druhé jak ho máme integrovat a za třetí proč ho máme integrovat. Je vůbec smysluplné řešit tento úkol, když ho multikulturalismus napadá a ti, kteří se mají integrovat, ho odmítají?[36] Ve Spojených státech se jednalo o integraci národnostní a rasovou. Zato v Evropě se až do nedávna praktikovala integrace třídní, a to bohatých a chudých. Dvě celá staletí byli z Evropy vyváženi emigranti, oproti tomu avšak nebyli importováni imigranti. Vývoz byl snadný z důvodu demografického růstu a Evropané objevovali volný a vlídný prostor Nového světa. V dnešní době je to ale právě Evropa, která dováží imigranty. Nečiní tak z důvodu malého osídlení. Imigranti přicházejí částečně z toho důvodu, že Evropané zbohatli a ani ti nejchudší z nich již nejsou ochotni akceptovat jakoukoli práci. Jsou to především přistěhovalci ze zemí třetího světa, kteří zde pak nacházejí podřadné a těžké práce.[37]

Integrace je možná pouze v případě, kdy ji integrovaný jedinec přijímá a považuje za žádoucí. Pokud uděláme občana z někoho, kdo si přisvojuje subjektivní práva, ale není ochoten přispívat zpátky k jejich tvorbě, vytvoříme tak diferencovaného občana. Může se to zdát jen jako teorie, ale jedná se však, jak fakta ukazují, o praxi. „*Tavící kotlík přestal fungovat dokonce i ve Spojených státech, tedy na své ideální půdě.*“ Američtí černoši jsou odlišní od afrických černochů, jedná se o skutečné Američany mluvící místním jazykem. I přesto se zdá, že jejich integrace má tendenci ubírat se směrem zpět. To samé se děje i u hispánských přistěhovalců z Jižní Ameriky. Hispánci se integraci úspěšně vyhýbají. V místech, kde jich je velký počet, hlasují pro své příbuzné a ti jsou pak následně zvoleni. Hispánci dnes vytvářejí komunity, které si diktují svou vlastní jazykovou a kulturní suverenitu.[38]

1.2.9 Řešení multikulturní situace

Pro existenci prostoru společné a otevřené komunikace je klíčové, aby se stmelující občanská rovnost respektovala s tolerancí kulturních rozdílů. V multikulturním soužití je mnohem více

[36] SARTORI, Giovanni. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci: esej o multietnické společnosti*. Praha: Dokořán, 2011, s. 70
[37] Tamtéž, s. 71
[38] Tamtéž, s. 74-75

patrný fakt, že odněkud pocházíme a přinášíme si s sebou svoji kulturu a dialekt. Mluvit takovým dialektem má za následek pokaždé pohyb v nesouměrných vztazích společného porozumění i neporozumění, které pramení z odlišností. Multikulturní stav stanovuje jako podmínku schopnost soužití v těchto asymetriích a zároveň být s to sdílet společně otevřenou společnost a kulturu.[39]

Nabízí se nám několik typů řešení multikulturní situace. První z nich se může zdát značně odmítavé. Multikulturní společnost je prý pouhý výmysl, jelikož demokratické společnosti západu si chrání svoji kulturní identitu a jsou ochotny zakročit proti všem, kteří by ji mohli ohrozit. Příchozí se musí do společnosti začlenit a přijmout za své naše kulturní tradice. Největším úskalím západních společností je neschopnost integrovat ty jedince, kteří přicházejí se svými tradicemi, zvyky a náboženstvím. Tento druh řešení nám ukazuje, že žijeme v multikulturní situaci, kterou však ideologicky ani politicky neumíme zvládnout. Takovýto multikulturalismus lze definovat jako důsledek integračního selhání západní kultury.

Druhý typ je vcelku extremistický, poněvadž je navrhován přívrženci radikálně levicových postojů. Podle nich je terorismus výsledkem imperialistické kultury Západu, jež činí otroky z ostatních kultur a společností. Multikulturalismus je podle nich jen příhodná ideologická konstrukce vedoucí k vynucení specifických politických cílů. Jedná se v tomto levicovém podání o nástroj kulturního boje, který chce kritizovat a odmítnout kulturu dominantní. Multikulturní společnost v tomto podání navazuje na radikální a utopické představy o kultuře, ve které jsou si všichni rovni a kde není hierarchie a nadvláda, ať už politická či kulturní, jedněch nad ostatními.[40]

Třetí typ využívá univerzální morálky, důstojnosti a svobody jako hodnot, které vyznávají všechny kultury a pomocí kterých lze praktikovat demokratickou politiku. Oproti prvním dvěma zmiňovaným druhům řešení multikulturní situace tento typ vnímá multikulturalismus jako sociální fakt, jenž je zapotřebí respektovat a který ovlivňuje výrazně podobu a kulturu dnešní západní společnosti. Jeho nedostatkem je to, že částí jeho struktury je úsilí o vyřešení partikulárního napětí a protikladů pomocí univerzálních opatření.[41]

---

[39] PŘIBÁŇ, Jiří. *Jací můžeme být?: podoby demokracie a identity v multikulturní situaci*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004, s. 16-17

[40] Tamtéž, s. 24-25

[41] PŘIBÁŇ, Jiří. *Jací můžeme být?: podoby demokracie a identity v multikulturní situaci*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004, s. 26-27

Čtvrtý typ řešení můžeme popsat jako realistický. Multikulturalismus můžeme definovat jako sociální skutečnost, která tvoří kulturní asymetrie a nepřichází s vlastním morálním pohledem na dnešní svět. Ve společnosti multikulturní dáváme najevo dominanci jedné specifické politické kultury, její cíl by však měla být místo normativního univerzalismu faktická otevřenost. Toto je hlavní devizou jakéhokoli realismu v porovnání s idealismem, a to i v jeho multikulturní podobě. Inspirace multikulturalismu na bázi morální vyplývá z otevřenosti moderní společnosti.[42]

„*Dále je třeba připustit, že mezi kulturami existuje i v multikulturním prostředí zásadní nerovnost a že politická kultura západních liberálních demokracií je „lepší" než například politická kultura teokratických režimů.*"[43] Jedná se o riskantní pohled na věc, jelikož uznat morální a politickou nerovnost kultur má za následek hrozbu kulturního boje, který vedou ti, jež jsou přesvědčeni o nadřazenosti své kultury. Velmi důležitá je u otázky nadřazenosti kultury hluboká kulturní sebereflexe, jejímž cílem je ochrana před zneužitím kulturní zkušenosti k politickým útokům.

Multikulturalismus je souborem procedur, které upravují jednotlivé vztahy mezi kulturami. Není ho bohužel možné chápat jako harmonické souznění emancipovaných kultur. Chápeme-li naši společnost jako multikulturní, stále je tu prvek asymetričnosti, který je důsledkem otevřené politické kultury a který musíme bránit politicky, stvrzovat svobodnou uměleckou činností a někdy i ochraňovat politickým násilím.[44]

1.2.10 Shrnutí

Pluralismus jako takový nebyl nikdy „projektem". Je to směr, jehož znakem je to, že kladně hodnotí odlišnosti, nicméně nejedná se o nějakou továrnu na odlišnosti. Multikulturalismus je oproti tomu projekt sám o sobě. Navrhuje představu nové společnosti a rýsuje i její realizaci. Sám i tvoří odlišnosti tím, že se snaží o uznání rozdílů a jejich podporu, a tím pádem zvyšuje jejich počet. Multikulturalismus není žádným pokračováním či rozšířením pluralismu. Jedná se spíše o jeho převrácení, zároveň ho i vyvracuje.[45]

[42] PŘIBÁŇ, Jiří. *Jací můžeme být?: podoby demokracie a identity v multikulturní situaci*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004, s. 28
[43] Tamtéž, s. 27
[44] Tamtéž, s. 28
[45] SARTORI, Giovanni. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci: esej o multietnické společnosti*. Praha: Dokořán, 2011, s. 85

Feministky, které se domáhají multikulturalismu jako svého východiska, jsou přinejmenším zmatené. Feminismus patří pod oblast afirmativní akce. Ženy nejsou kulturně odlišné v multikulturálním měřítku. Nejedná se ani o utlačovanou menšinu, jako jsou například černoši či indiáni ve společnosti, kde převažuje bělošská většina, jelikož jsou díky porodnosti všude oproti mužům v početní převaze. Je však fakt, když tvrdí, že jsou diskriminované. To však spadá právě na území afirmativní akce, nikoli multikulturalismu.

Identity, které uznává multikulturalismus, jsou závazné jen částečně. Jsou znovu vymýšleny či objevovány ex novo, díky multikulturálnímu diskurzu, který je pak činní závaznými, vedou k návratu do těch identit, ze kterých jsme už v minulosti vystoupili a které v současnosti patří mezi volitelné. Pluralismus neposiluje, nýbrž tlumí identity, se kterými se setkává, zatímco multikulturalismus buduje „posílené identity", které jsou posíleny třeba faktem splývání a překrývání jazyka, náboženství, etnika či ideologie. Jedná se tedy o velký kontrast. Pluralismus přichází s otevřenou společností, ve které nacházíme mnoho příslušností, multikulturalismus s sebou přináší rozložení pluralitní společnosti do uzavřených podcelků a stejnorodých komunit.[46]

Ať se na zkoumanou látku díváme z jakéhokoli pohledu, dojdeme k názoru, že multikulturalismus ztělesňuje dějinný zlom, jenž bude mít následky daleko větší, než si ti, kteří ho propagují, dokážou uvědomit. S ohledem na to, že je multikulturalismus schopen zvrátit směr pluralitního procesu, který vytváří základ liberální společnosti, jedná se o projekt poměrně vznětlivý. Je proto s podivem, že takový zvrat vyznávají a prohlašují za legitimní ti filozofové, kteří sebe vnímají jako liberály. Tito multikulturální liberálové preferují rovnost před svobodou. Tím tak zručně pohřbívají liberalismus zakotvený v jeho samotném názvu.[47]

[46] SARTORI, Giovanni. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci: esej o multietnické společnosti*. Praha: Dokořán, 2011, s. 81-82
[47] Tamtéž, s. 83-84

2 Analýza vývoje multikulturalismu v USA

Především z pohledu severoamerického je jasné to, na co Evropané rádi zapomínají - ruku v ruce s rozvojem kapitalismu a liberálně demokratických institucí v evropských společnostech šla kolonizace ostatních území světa, jenž byla ať už implicitně nebo explicitně omlouvána skutečností rasové či kulturní nadřazenosti.[48]

V Severní Americe považujeme „multikulturalismus" jako výplod amerického hnutí 60. let 20. století za občanská práva i úsilí frankofonních obyvatel Kanady za větší politickou autonomii, jež nechtěně započalo problém vztahu k původním obyvatelům, imigrantům a jiným marginalizovaným skupinám. Touto danou historií je zřejmě zapříčiněno to, že se kategorií multikulturalismu v Severní Americe rozumí různá hnutí od nacionalismu až po feminismus či hnutí sexuálních menšin. Je tak normální, že multikulturalismus pokrývá snahy Quebeku o politickou autonomii uvnitř kanadské federace, jakožto například hnutí homosexuálů a lesbiček za veřejné uznání a respektování jejich orientace.

„*Daleko vyšší prahy tolerance vůči kulturní odlišnosti typické pro imigrantské země a větší otevřenost jejich identity k redefinici jsou zřejmě příčinou, proč má v Severní Americe a v Austrálii debata o multikulturalismu intenzivnější a vyhrocenější průběh než v Evropě.*"[49]

V 80. letech se v USA multikulturalismus považoval jako něco, na což se odvolávaly skupiny utlačované dominantní kulturou bílých heterosexuálních anglosaských protestantských mužů střední třídy. „*Proti kulturnímu imperialismu WASP - White Anglo-Saxon Protestants - prosazují multikulturalisté právo na potvrzování, ochranu a rozvoj doposud utlačovaných skupin. To se týká etnických a náboženských menšin, původních obyvatel a černochů, žen a sexuálních menšin, tělesně a mentálně postižených i nositelů alternativních životních stylů.*"[50]

Tzv. hnutí politické korektnosti se sestává ze zveličených a deformovaných základních rysů politiky identity a multikulturalismu. Postoj, který je politicky správný, je pouze ten, který za všech okolností brání nároky obětí kulturního imperialismu a falocentrismu. Křivdy a nespravedlnosti, které menšiny podstoupily, jim „automaticky" dávají za pravdu, jako by jim

[48] BARŠA, Pavel. *Politická teorie multikulturalismu*. 2. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, s.10
[49] Tamtéž, s. 13
[50] Tamtéž, s. 21

fakt útlaku v minulosti umožňoval zisk zvláštních hodnot. Jejich snažení vede často k separatismu a partikularismu. Není tak překvapením, že odpůrci tohoto typu multikulturalismu ho chápou jako nebezpečí, které může vést k fragmentaci americké společnosti, jenž může mít za následek až rozpad Ameriky jako takové.[51]

Ten, který se mohl prokázat jako člen utlačované skupiny (ženy, invalidé, homosexuálové, černoši, Indiáni, Latinos), dostává zvláštní postavení morální nadřazenosti a „povolení" k vydírání utlačovatelů v minulosti. Již jen to, že člověk patří ke skupině bílých heterosexuálních mužů, na něj uvaluje kolektivní vinu a jakýsi dluh, který je už samotným narozením předurčen splácet.

Jakožto země přistěhovalců s různými kořeny je Amerika velice kulturně rozmanitou zemí. Její soudržnost je závislá na vzájemném uznání a respektu nejen jednotlivců, ale i skupin. „*Americké krédo se zrodilo z potýkání stovek kmenů, které se stávaly americkými v té míře, v jaké byly schopny vyjednávat vzájemné uzpůsobení.*". Jak tvrdí Hugues, je zjednodušující popisovat Ameriku minulosti a současnosti jako tavící tyglík (melting pot). Stejně tak je však zjednodušující říkat, že se výchozí substráty nijak vzájemně neovlivňovaly a nerozpouštěly. Nelze jednoduchou metaforou vyjádřit komplexnost kulturního ovlivňování v Americe. Vzájemnost americké společnosti nemůže být praktikována jinak, než uznáním rozdílů. Tato vzájemnost je však zničena, jakmile z těchto rozdílů vyrostou vysoké kulturních hradby.[52]

2.1 Demokracie jen pro bílé

Když se podíváme do historie USA, zjistíme, že boj o povahu kulturního soužití není ničím novým. Na počátku dějin byl sen o novém národě, ve kterém se měli etnické a náboženské odlišnosti smísit do jednoho. „*Projekt nového světa svobody a rovnosti jako útočiště nekonformních a utlačovaných jednotlivců a skupin z Evropy a později z celého světa byl společným ideálem lidí různých jazyků a věr.*" Minimálně na konci 18. století šlo v tomto projektu o osvobození z utlačování a společný krok do otevřené budoucnosti.[53] Odtržení od minulosti mělo za úkol vytvoření společné identity, kterou nemohla být partikulární etnická příslušnost, nýbrž univerzální ideály lidské svobody a rovnosti.

[51] BARŠA, Pavel. *Politická teorie multikulturalismu*. 2. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, s. 21
[52] Tamtéž, s. 23-24
[53] Tamtéž, s. 24

Amerika je zemí budoucnosti. Lidé, kteří ji přijeli osidlovat a dokázali se odloučit od pout svého původu, přijali nově zvolenou identitu, v níž se měly rozpustit všechny z minulosti zděděné charakteristiky. Jeden z nejvýraznějších liberálních kritiků multikulturalismu Arthur Schlezinger jr. takto vysvětluje ideu tavícího tyglíku, když cituje francouzského imigranta druhé poloviny 18. století Hectora St. John de Crevecoeura, jenž na otázku po definování této nové americké identity odpověděl: „*Američanem je ten, kdo za sebou nechá starodávné předsudky a mravy a přijme nové od nového způsobu života, jemuž přitakal… Zde jsou jednotlivci všech národů rozpuštěni (melted) do nové lidské rasy (a new race of man).*“

Porovnáním této ideji s fakty americké historie je však dokázáno, že se jedná o mylnou představu. Univerzalita americké identity byla falešná. Jednotlivé skupiny se totiž nerozpouštěly do nové identity, místo toho probíhala kulturní asimilace Francouzů, Španělů, a dalších národností do skupiny anglicky mluvících protestantů. Tak se dělo postupným vytěsňováním španělských, francouzských a holandských soků britským kolonialismem. Dominantní kulturou tak byla kultura anglosaská.

Etnická asimilace Evropanů byla dlouhou dobu doprovázena převahou muže nad ženou a vyloučením neevropských ras. Až do 60. let 20. století byly v USA přítomny instituce, které zajišťovaly vyloučení černochů, Indiánů, Asiatů a ostatních barevných z integrace kulturní, politické a sociálně-ekonomické. Byl to tedy nejen kulturní imperialismus WASP, který utlačoval pod maskou univerzalistické podoby americké ústavy jiné Evropany, ale patřilo sem i otroctví černochů, systematické hubení Indiánů a diskriminace dalších neevropských skupin.

Pohled do historie potvrzuje, že v aspektu rasového soužití byla americká demokracie až do poloviny 60. let „jen pro bílé“. V roce 1790 byl Kongresem přijat Zákon o naturalizaci (Naturalization Law), který říkal, že do statutu občana mohou být povýšeny pouze „bílé“ osoby.[54] Indiánům bylo například občanství přiznáno až od roku 1924. Dlouhou dobu potom však ve státech jako Arizona, Nové Mexiko, Idaho a Washington byli práva na občanství zbaveni a byli označováni za „opatrované osoby“ či „nezdaněné Indiány“. Až roku 1952 ustanovil Walter-McCarran Act, že zisk občanství nemá být odepírán kvůli rase. Tímto alespoň teoreticky zasvitla naděje pro svobodný přístup k občanství pro Indiány i jiné barevné.

[54] BARŠA, Pavel. *Politická teorie multikulturalismu*. 2. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, s. 25

Rasismus zakořeněný v historii americké demokracie, lze pozorovat na mnoha příkladech. Jeden z otců zakladatelů, Thomas Jefferson, po koupi Louisiany prohlásil, že se těší na národ, ve kterém lid bude mluvit stejným jazykem a budou v něm platit stejné zákony. Tímto lidem se samozřejmě rozuměl pouze lid bílý. „*Ostatně Jefferson, autor Vyhlášení nezávislosti, v němž se píše, že „všichni lidé jsou stvořeni rovní", vlastnil dvě sta černochů.*"

Problémem, který nastal připojením Louisiany, bylo otevření cesty pro ovládnutí Indiánů a mexických obyvatel na jihozápadě a také migrace z Číny a Japonska, což mělo za následek nabourání Jeffersonovy vize o rasově čisté a anglosaské Americe. Migrace obyvatel neanglosaských, a to zejména ze severní a kontinentální Evropy, zažívala v průběhu 19. století velký vzestup. Tito obyvatelé v Americe budovaly své vlastní enklávy, které s sebou nesly aspekt soudržnosti a vytvářeli tak předpoklad vstupu do širší americké společnosti. Kolem roku 1850 byla skoro polovina obyvatel New Yorku neanglosaského původu a například v Chicagu tvořili právě tito přistěhovalci většinu jeho populace. V následujících desetiletí se objevily první vlny xenofobie a hnutí hlásající povinnou asimilaci nebo osekání politických práv neanglosaských menšin. „*Nejen černoši, Indiáni a Asiaté, ale i Irové, Němci a Skandinávci byli viděni částí usedlé populace a její elity jako lidé méněcenné kategorie.*"[55]

2.2 Situace Číňanů, černochů a Indiánů

Zákon o naturalizaci ve druhé polovině 19. století byl zásadní zejména pro Číňany. Po připojení Kalifornie po vítězné válce proti Mexiku začala americká vláda podporovat expanzi amerických trhů do Asie. S tím bylo spojeno i získávání čínských dělníků, a to jako levné pracovní síly pro průmysl, zemědělství a stavbu transkontinentální železnice (tato stavba byla spojena se spontánní přistěhovaleckou vlnou způsobenou Zlatou horečkou). Mezi lety 1850 až 1880 čínská populace v USA vzrostla ze 7 520 na 105 465. Roku 1870 tvořili Číňané 25 % námezdně pracujících v Kalifornii. „*Ekonomické zapojování Číňanů bylo kombinováno s jejich politickým vyloučením.*" Byli bráni jako hostující pracovníci, na rozdíl od Italů, Poláků nebo Irů. Taktéž jim měl navždy zůstat status cizinců. Číňanům i dalším asijským přistěhovalcům tím pádem chybělo v Kalifornii a v ostatních státech právo na vlastnictví půdy. Vrchol rasismu a xenofobie nastal v roce 1882, kdy byl Kongresem přijat Chinese Exclusion Act, jenž zabraňoval další čínské imigraci.

[55] BARŠA, Pavel. *Politická teorie multikulturalismu*. 2. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, s. 26

Za jacksonovské demokracie bylo všeobecné hlasovací právo na Severu rozšířeno na bělochy, kdežto černí muži byli z tohoto privilegia většinou zcela vyloučeni. Na Jihu byli černoši systematicky vylučováni až do 60. let 20. století. Po válce Severu proti Jihu nabyli černoši občanství, které jim však nepřiřklo hlasovací právo, jelikož to bylo výsadou jednotlivých států. Velmi opožděným začátkem občanské rovnosti pak byl federální Zákon o volebním právu (Voting Rights Act), který byl přijat až roku 1965. Ten zaručoval všeobecné hlasovací právo pro všechny občany.[56] Multikulturalismus vnímáme jako cenu, kterou Amerika platí za neschopnost a neochotu integrovat afroamerickou společnost stejným způsobem, jak tomu činila u ostatních skupin.[57]

Situace Indiánů byla taková, že tito domorodí obyvatelé byli bráni jako kmeny místo jako jednotlivci. Prezident Andrew Jackson byl toho přesvědčení, že rasová odlišnost Indiánů je již předurčuje k nemožnosti žít mezi bílými. Jeho návrh spočíval v odsunu Indiánů za řeku Mississippi a jejich půda měla být dána na trh. Později se objevila idea rezervací, které měly sloužit jako útočiště, ve kterém mohli Indiáni pod bílou nadvládou žít svým způsobem. Někdy byly tyto rezervace zamýšleny jako místa k převýchově, přičemž zde byli Indiáni připravováni k životu v širší americké společnosti.[58]

2.3 Asimilace a pluralismus

„*Přistěhovalci z jižní a východní Evropy, jejichž příval nastal po občanské válce, byli přes všechny předsudky ze strany Anglosasů postupně integrováni a často asimilováni.*“[59] Neuvěřitelná schopnost americké společnosti rozpouštět, míchat, tavit přistěhovalecké vlny do jedné americké identity našla svůj metaforický příměr ve hře Israela Zangwilla s názvem The Melting Pot (1908). V této hře si chce hlavní hrdina, mladý rusko-židovský skladatel z New Yorku, vzít křesťanskou dívku, což znamená překročení náboženských hradeb. V závěrečné scéně této hry popisuje autor Ameriku jako tavící kotel, v němž se veškeré národy světa spojují a mísí, aby vytvořili ve společné snaze „republiku lidí“ (Republic of Man) i „království boží“ (Kingdom of God).

[56] BARŠA, Pavel. *Politická teorie multikulturalismu*. 2. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, s. 27
[57] GLAZER, Nathan. *We are all multiculturalists now*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1997
[58] BARŠA, Pavel. *Politická teorie multikulturalismu*. 2. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, s. 28-29
[59] Tamtéž, s. 29

Zangwillovo drama se s velkým úspěchem hrálo napříč celou Amerikou. Jeho titulní metafora však vzbuzovala u některých lidí pochyby. Bylo patrné na amerických městech té doby, že „tavení" probíhá jen z části. Etnické menšiny tvořily čtvrti, kde žily podle svého. Před první světovou válkou docházelo v souladu s amerikanizační politikou, která měla zajistit brzkou kulturní asimilaci, k poskytování zvláštních kurzů jazyka, občanské výchovy a amerických dějin. Válka měla za následek zesílení donucovacího charakteru těchto programů. Existovalo totiž riziko, že by přistěhovalci byli více loajální k zemi svého původu než k USA. Prezident Woodrow Wilson vzkázal roku 1915 Američanům narozeným v cizině následující slova: „*Nemůžete být úplnými Američany, chápete-li se skupinově. Amerika se neskládá ze skupin. Člověk, který se považuje za příslušníka zvláštní národní skupiny (v Americe), se ještě nestal Američanem.*"

Po skončení války ještě vzrostla averze k Evropě. Na vzestupu byl antikatolický Ku-klux-klan a Zákon o imigraci z roku 1924 měl za úkol pomocí přistěhovaleckých kvót ustálit etnické složení Ameriky na základě národního původu z roku 1890, kdy imigraci z Asie zakazoval zcela. „*Velká krize i 2. sv. válka ještě podtrhly potřebu silné národnostní soudržnosti založené na sdílených ideálech individuální svobody a demokracie.*"[60]

Do 40. let 20. století bylo u příznivců asimilace či tavícího tyglíku samozřejmé vylučování černochů, Indiánů, Asiatů a dalších z americké společnosti. Až obrovský šok z hitlerovského nacismu nastavil Americe zrcadlo své vlastní rasistické povahy a donutil Američany pozastavit se nad samozřejmou nadřazeností bělochů. Další aspekt, který přiměl bílou populaci ke zpytování svědomí, byl rozpad koloniálních říší. Ten vedl k boji barevných Američanů proti segregaci a za rovnost práv.

Ve druhé polovině 60. let došlo k navázání na intelektuální proud, jenž byl od první světové války protikladem k asimilacionismu, a který formuloval ideál kulturního pluralismu. Stalo se tak díky značnější podpoře plurality skupinových kulturních identit. Na tento proud americké politické tradice právě navazují multikulturalisté. Oficiální zakladatel pojetí takovéto Ameriky je Horace Kallen, který roku 1915 v článku s názvem „Demokracie proti tavícímu tyglíku" přišel s vizí Ameriky jako „národa národností" (nation of nationalities). To znamená

[60] BARŠA, Pavel. *Politická teorie multikulturalismu*. 2. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, s. 30

fakt, že autonomie těchto národností zůstává zachována a přitom jako rovný s rovným dobrovolně spolupracují v rámci společných institucí.[61]

Kallen kritizuje myšlenku „kulturního jádra" společně sdílené veřejné kultury, které měla představovat anglosaská kultura. Hovoří o „kulturním rasismu", který se rozvinul v USA v 19. století. Tento rasismus spočíval v ideji, že americký způsob života je dědičně spjat s anglosaským plemenem a ostatní plemena nejsou schopna tento způsob života praktikovat. „*Amerika může prý přežít jako kultura společné víry a řádu jen tak dlouho, pokud si vyvolená anglosaská rasa podrží integritu těla a ducha a bude svobodně udržovat a obraňovat jejich americký výraz proti cizí kontaminaci.*"

Kallen je jak proti otevřenému „kulturnímu rasismu", tak proti hierarchickému pluralismu, jenž jako britský model klade do popředí anglosaství. Opravdu demokratická americká identita spočívá v kulturně-skupinové různorodosti společnosti s absencí údajného kulturního jádra, které by této pluralitě určovalo monokulturní podobu.[62]

Až do začátku 60. let 20. století považovala vskutku většina bílých občanů USA své barevné spoluobčany za méněcenné a neschopné asimilace. Bylo to až v posledních desítkách let, kdy se jejich postavení začalo řešit. Myšlenka o jejich rovnosti a národní integraci se dostala do širokého podvědomí společnosti. Na akademickém poli se začaly objevovat nové disciplíny zabývajícími se problémy dosud utlačovaných menšin. Tyto disciplíny zahrnovaly černošská studia, hispánská studia, ženská studia, lesbická či gayská studia atd. V těchto oborech byla prezentována vina heterosexuálních mužů WASP jako dosavadních utlačovatelů. Zároveň si tyto skupiny vytváří svou vlastní mytologii. Dosavadní hierarchii převrací a ujišťují se o své morální nadřazenosti. Tímto kompenzují minulé křivdy a vyrovnávají se tak se svými komplexy méněcennosti. Schlesinger tak nazývá tento proud menšinové historie „kompenzační historií". Nejvýraznějším příkladem kompenzování minulých křivd až přepisem historie a bizarními teoriemi o rozdílu ras je afrocentrismus.[63]

2.4 Afrocentrismus

„*Tento směr místo odvržení rasistických předsudků jen obrací jejich hodnotící znaménka.*" Afrocentrismus jako takový viní americký vzdělávací systém z mentálního zotročování

[61] BARŠA, Pavel. *Politická teorie multikulturalismu*. 2. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, s. 31
[62] Tamtéž, s. 32
[63] Tamtéž, s. 34

černochů. Má prý docházet k vymývání mozků černošských občanů bílou kulturou a v důsledku toho k vytrhávání z jejich vlastních kořenů a ztrátě jejich identity. Stávají se tak „karikaturami Evropanů“ a „napodobiteli svých utiskovatelů“. Z hlediska biologického někteří afrocentristé věří, že černošská kultura stojí na rasově-genetickém základu. Černošský psychiatr Frances Cress tvrdí, že bílí musejí o svou nadřazenost usilovat, neboť jsou rasově méněcennější než černoši z důvodu neschopnosti geneticky produkovat kožní pigment melanin. Ten způsobuje fakt, že černoši jsou nadřazení v mentálních a psychomotorických funkcích, jsou impulzivnější a emociálně expresivnější, mají výraznější jiné typy inteligence, které se projevují například v tanci a zpěvu. Učitel Leonard Jeffries ze City College v New Yorku vnímá Afričany jako „lidi slunce“, kteří jsou zásluhou melaninu vřelí a humanističtí. Oproti tomu bílí Evropané jsou „ledovými lidmi“, kteří nevyrůstali na slunci, nýbrž v jeskyních. Ti jsou individualističtí, materialističtí a agresivní. Jejich význam pro svět se dá vyjádřit třemi D - Domination, Destruction, Death (Dominance, Ničení, Smrt).

Těmito a podobnými tezemi je argumentováno za změnu učebních plánů a forem vyučování. Podle afrocentrického rasismu je americký způsob výuky vhodný pro bílý genotyp, kdežto černošské děti jím trpí. Tato bílá dominance nad černým vědomím má být zničena. Vzdělání a výchova černošských dětí mají být vedeny tak, aby korespondovaly s jejich rasovou konstitucí. Padají například požadavky na vedení výuky místo ve standardní angličtině v jazyce eubonics - zvláštní podobě zkomolené angličtiny, kterou se mluví v nižších černošských vrstvách.[64]

2.5 Hledání národní identity

Národní identita se těžko nachází, když se nemůže opřít o hodnotu „společné krve“, honosných dějin, společného náboženství a kulturu v širokém pojetí. Tuto identitu pak musíme hledat na trochu jiné bázi. V případě USA je takový základ spjat s hodnotami amerického politického systému a misí, jejímž úkolem je prosazovat civilizaci a demokracii ve světě.[65] Identifikace v této podobě dovoluje lepší výchozí situaci k začleňování různých skupin do společnosti, než je tomu v evropském modelu, který si cení svého společenství krve a slavných dějin. Stále jsou zde ještě avšak hluchá místa. Jednak je historiky napadána schopnost „tavícího tyglíku“ uplatňovat svoji funkci v minulosti, jednak s rozrůstáním

[64] BARŠA, Pavel. *Politická teorie multikulturalismu*. 2. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, s. 35

[65] DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra. *Spojené státy americké: společnost a politika*. 1. vyd. Praha: Libri, 2002, s. 261

skupinových identit či umem prosadit takovou identitu v oblasti politiky vyvstávají otazníky nad budoucností americké společnosti a udržením jednoty národa.[66]

2.6 Tavící tyglík

Nástroj zvaný tavící tyglík (melting pot), jenž z přistěhovalců z různých zemí a náboženství utaví za krátký čas „typického Američana“ znamená jak realitu uskutečňovanou v praxi, tak i jakýsi mýtus. Realita je taková, že ve společnosti musí člověk, aby zapadl, přijmout určitý způsob života, komunikaci a osvojit si dovednost řešit problémy. Je otázkou, jak hluboká byla integrace jedinců do americké společnosti. Neboli, do jaké míry tyglík skutečně přetavoval?

Kritici efektu tavícího tyglíku přemítají o kulturním imperialismu WASP, který určoval a stanovoval, jak měl vypadat Američan. Toto není úplně pravdivý pohled na věc, vlivy, převážně v kultuře, jsou totiž různé. Bezesporu však tento vliv byl přítomen v kultuře politické. Původní obydlování území Spojených států bylo hlavně anglosaské a protestantské. Byli zde pochopitelně i příchozí z různých zemí, například ze Skandinávie či střední Evropy. Anglosaské a protestantské působení však bylo převažující a tito příslušníci také tvořili koloniální a posléze národní elitu. Tavící tyglík, ať už byl v této době méně či více účinný, nepůsobil na všechny skupiny Američanů, jelikož byl orientován jen na bílou barvu. Tavící tyglík nepůsobil na otroky a dá se říct, že ani na již svobodné Afroameričany.

Působení tavícího tyglíku nemůžeme, i přes mnohé případy, kdy nefungoval, brát na lehkou váhu. Díky němu docházelo k vytváření společenství, ve kterém byly přítomny sdílené hodnoty a společná identita a dostávalo se tak šance pro začleňování nových přistěhovalců. Je otázkou, zda je tavící tyglík, vzhledem k sílení skupinových identit dějícího se především od 60. let 20. století, vhodným řešením pro americkou společnost v 21. století. Druhý koncept integrace, kterému se říká „salátová mísa“ je alternativou k tavícímu tyglíku, přičemž dochází ke smíchání kultur a zároveň uchování jejich typických charakteristik.[67]

2.7 Multikulturní občanský národ

Dokonce kritikové multikulturalismu jako je Arthur Schlesinger jr. uznávají plurální charakter americké společnosti a přijímají rozšiřování historiografie i učebních osnov o alternativní menšinové pohledy jako demokratizaci americké společnosti. Kult skupinové příslušnosti

[66] DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra. *Spojené státy americké: společnost a politika*. 1. vyd. Praha: Libri, 2002, s. 262
[67] DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra. *Spojené státy americké: společnost a politika*. 1. vyd. Praha: Libri, 2002, s. 262-263

ovšem podle Schlesingera má za následek segregaci, jejímž odmítnutím emancipace menšin začala. Tento partikularistický „multikulturalismus“ je potom vlastně kontraproduktivním k multikulturalistickému pojetí samotnému, jehož podstatou je pokojné soužití mnoha menšin v jednom politickém společenství. Příkladem partikularistického „multikulturalismu“ může být představa, že jen černoši mohou psát a učit černošskou historii, pouze ženy mohou hovořit o ženách, hispánci o hispáncích atd., protože nezaměnitelná skupinová zkušenost je nepřístupná členům ostatních skupin.

Podle Schlesingera má budování kultu vlastní skupiny za následek fragmentaci americké společnosti a následné zkrachování jednotného amerického národa. Takový národ je v USA realizován prostým dbáním na hodnoty, jako je lidská důstojnost, svoboda a demokracie, a ne bazírováním na partikulárních identitách. Jestliže bude sjednocující síla společných ideálů vytěsněna skupinovou různorodostí, pak podle Schlesingera, Glazera a jiných kritiků multikulturalismu čeká USA katastrofická budoucnost.[68]

Amerika byla v podstatě vždy více vůči některým a méně vůči jiným otevřenou zemí. Z dlouhodobého hlediska je posun od vyloučení k zahrnutí a od segregace k integraci jednoznačný. Ústředním problémem podle Schlesingera je, jak docílit ochrany a rozvoje kulturního pluralismu a zároveň však zamezit nahlodávání sjednocujících pout společných ideálů. „*Tavící tyglík, v němž se louhuje jedna národní identita, je podle něj pořád nejvhodnější odpovědí na kult etnicity a separace.*“[69]

Podle Scottové, Gatese jakožto Takakiho či Huguese nebylo v Americe nikdy „jádro“, ve kterém by všichni mluvili stejným jazykem, věřili ve stejného boha a stejným věcem. Přistěhovalci se stávali americkými občany do té míry, jak moc uměli sjednat pravidla svého soužití. Byly případy akomodace, které slavily úspěch a taktéž případy katastrofické. Tavící kotel tavil vždy jen částečně. Proti asimilacionismu schovávajícímu se pod maskou tavícího tyglíku staví Scottová, Gates, Hugues, Takaki kulturní pluralismus, pro nějž je uznání rasových a kulturních hranic prvním krokem k jejich překonávání. Tito myslitelé navrhují multikulturalismus liberální a univerzalistický, v němž převládají živé kontakty menšinových kultur tvořící pak společnou kulturu.[70]

---

[68] BARŠA, Pavel. *Politická teorie multikulturalismu*. 2. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, s. 36-37

[69] Tamtéž, s. 38

[70] Tamtéž, s. 40

Ve svém projevu k mnohonárodnostní skupině graduantů kalifornské univerzity dne 14. června 1997 v San Diegu se Bill Clinton zabýval představou multirasové Ameriky. Podle něj bude Amerika 21. století místo dichotomie většin a menšin společností menšin. Zmiňuje, že na Havaji není žádná většinová rasová či etnická skupina a během příštích let nebude existovat žádná majoritní skupina tvořící většinu obyvatel ani v Kalifornii. Obdobně tak za 50 let nebude v Americe jako celku mít většinu žádná rasa. Clinton zdůrazňuje duální příslušnost obyvatel USA - jednak ke společným americkým hodnotám a jednak k etnickým a rasovým skupinám. Jako ostudu zmiňuje hubení Indiánů a otroctví černochů. Dále pak fakt, že zatímco mnoho japonských Američanů bojovalo ve 2. sv. válce v Evropě, doma v USA byly jejich rodiny často internovány do táborů jako potenciální nepřátelé státu. Obhajuje projekt hospodářské a politické integrace včetně opatření afirmativní akce. Vyzývá k respektu ke kulturní identitě menšin a podpoře vzájemného dialogu jejich kultur.

Clinton vnímá multikulturalitu jako něco, co se má stát součástí americké identity a na co má být každý Američan pyšný v rámci specificky amerického způsobu života: „*Jsem skotsko-irský jižanský baptista, říká Clinton, „a jsem na to hrdý. Ale můj život byl nezměrně obohacen mocí Tóry, krásou Koránu, pronikavou moudrostí náboženství Východu a jižní Asie - všechna tato náboženství jsou vyznávána mými americkými spoluobčany. Cítil jsem nepopsatelnou radost a mír v černošských a letničních církvích. Zamiloval jsem si intenzitu a nesobeckost vztahu mých hispánských spoluobčanů k „la familia“. Jako Jižan jsem vyrostl s country hudbou a místními trhy a mám je stále rád. Ale také jsem si užíval svátků a jídla, hudby, umění a kultury domorodých Američanů a Američanů ze všech koutů světa. V každé zemi, kterou jsem navštívil jako váš prezident, jsem se cítil jako doma, protože někteří z jejího lidu našli svůj domov v Americe. Po staletí v jedné vlně za druhou připlouvali přistěhovalci k našim břehům, aby budovali nový život, přitahováni slibem svobody a rovných příležitostí. Ať nalezli cokoliv, i bigotnost a násilí, většina z nich se nikdy Ameriky nevzdala. Ani afričtí Američané, které sem napřed přivlekli v řetězech, se nikdy nevzdali Ameriky… Před více než třiceti lety, na vrcholu hnutí za občanská práva, došla Kernerova komise k závěru, že se stáváme dvěma Amerikami, jednou bílou, jednou černou, oddělenými a nerovnými. Dnes stojíme před odlišnou volbou. Staneme se ne dvěma, ale mnoha Amerikami, oddělenými, nerovnými a izolovanými? Nebo budeme čerpat sílu z celého našeho lidu a naší staré víry*

v hodnotu lidské důstojnosti, abychom se stali první opravdu multirasovou demokracií na světě?“[71]

Hrdost na americký národ nepramení z jeho skupinové odlišnosti, nýbrž z jeho univerzality - z faktu, že v sobě zahrnuje velké množství odlišných skupin ze všech koutů světa. Z takového národu se stává místo, kde se vtěluje lidský druh ve své kulturní různorodosti. Čím více skupin v tomto národu nachází svou pozici, tím více nás příslušnost k němu přibližuje k lidstvu. Amerika by mohla praktikovat zvláštní typ univerzalistického nebo kosmopolitního patriotismu, kde věrnost rodu je větší s vyšší vnitřní diferencovaností. Kosmopolita je podmíněna pouze společností, o níž můžeme říci, že má koncentrovaný výraz lidstva, a která je co nejdokonalejším vzorkem celosvětové kulturní heterogenity.[72]

2.8 Shrnutí

Společnost Spojených států má za sebou velký kus cesty, kterou ušla k vytvoření opravdu multikulturní společnosti a ještě není za žádnou cenu u konce. Upevňování národní identity, která je velmi důležitá pro jakoukoli společnost, a zároveň pěstování multikulturalismu představují v mnoha ohledech těžký úkol. Navíc v prostředí, do kterého přicházejí stále nové vlny přistěhovalců, k jejichž integraci se musí přihlížet s velkou pozorností. Uchování multikulturalismu má za následek posilování skupinových identit, které s sebou ovšem nese veliké riziko fragmentace a dezintegrace společnosti. Vynahrazování za křivdy a neprávi z minulých období, jako například odškodnění černošské komunity za časy otroctví, může znamenat výskyt nových křivd a dostat tak společnost do nekonečné smyčky.[73]

3 Současné problémy amerického multikulturalismu

Citát Billa Clintona je přesným vystižením křižovatky, na níž se Amerika ocitla. Existují dva radikální politické proudy, které ohraničují tento problém. Nicméně ani jeden z nich není jeho

[71] BARŠA, Pavel. *Politická teorie multikulturalismu*. 2. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, s. 41
[72] BARŠA, Pavel. *Politická teorie multikulturalismu*. 2. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, s. 42
[73] DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra. *Spojené státy americké: společnost a politika*. 1. vyd. Praha: Libri, 2002, s. 276-277

východiskem a řešením pro multikulturalismus, respektive pro situaci, kdy dochází k ponechání americké identity a zároveň rozvoji multikulturní společnosti. První proud reprezentuje politická korektnost, která se snaží o ochranu skupin, které byly v minulosti diskriminovány, a která hlídá i styl mluvy, vystupování, chování, aby nedocházelo k diskriminaci a urážení skupinových identit. Do tohoto proudu bezesporu patří i afirmativní akce neboli akce na podporu dříve diskriminovaných skupin. K aspektům, které souvisí s projevem mluvy, patří odmítání mužského rodu k označování funkcí nebo postů (he/she, chairperson oproti chairman atd.) a také nediskriminační nazývání etnických menšin, kdy je například černošské obyvatelstvo označováno jako Afroameričané. Politická korektnost bezesporu přispěla k uznání multikulturalismu jako ideje a došlo i ke zvýšení empatie společnosti vůči ostatním. Zlepšila postavení v minulosti diskriminovaných minorit, na druhou stranu však vytvořila nové bariéry a diskriminaci jiných skupin. V radikální podobě spíše rozděluje, než spojuje společnost. Nepoukazuje na kladné stránky, které přineslo soužití kultur, ale zaměřuje se na to, co minulou a současnou společnost rozděluje.

Jako protiklad k politické korektnosti vystupuje tzv. vlastenecká korektnost. Cílem této politiky je naprostá asimilace, nikoli integrace, jednotlivých skupin a přivlastnění jediného modelu hodnot, který navazuje na anglosaský protestantismus. Oba politické proudy vycházejí v podstatě z tradice kultury většinové společnosti, v prvním případě výrazně podpořenou existencí menšin. „*Nejsou jedinými možnými cestami řešení problémů americké společnosti, spíše vyznačují určitý prostor a hranice, v němž se alternativní řešení pohybují.*“[74]

Problematika partikularistického multikulturalismu, respektive přísného oddělování jednotlivých kultur, představuje pro USA velké nebezpečí. Předpokládá se, že za několik desítek let nebude ve Spojených státech žádná převládající etnická či rasová většina. Řešením, které se zdá být jediné, je integracionalistický, tj. začleňující multikulturalismus, jenž bude schopen udržet jednotlivé kultury a nastolit nástroje společné komunikace, setkávání a rovnoprávné začlenění do institucí na americké politické scéně.[75]

[74] DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra. *Spojené státy americké: společnost a politika*. 1. vyd. Praha: Libri, 2002, s. 264-265

[75] Tamtéž, s. 269

3.1 Afirmativní akce v dnešní době

Snaha zbavit se bariér a zvýhodnit doposavad diskriminované skupiny byla základem politiky známé jako afirmativní akce. „*V symbolické rovině vyjadřovala ochotu národa vyrovnat se s křivdami minulosti a přinést nápravu.*“[76] Největší rozmach afirmativní akce se udál za éry prezidenta Nixona. V této době se také objevuje pojem „pozitivní diskriminace“, jejímž úkolem bylo upozornit na fakt, že v rámci podpory menšinových skupin dochází k diskriminaci té většinové, kterou představuje bílé obyvatelstvo.[77]

Dnes je afirmativní akce více či méně na ústupu. Můžeme však za dobu jejího působení vyhodnocovat a dojít k závěru, zda se Amerika opravdu v průběhu let změnila. Kladným faktorem je zejména nárůst afroamerické střední třídy, která těžila z různých vládních programů. Dále pak větší uplatnění jedinců ostatních menšin. Jak tito příslušníci menšin, tak i ženy zaznamenaly růst, co se týče prací na vysokých postech. Přesto bariéry spojené s menšinami nezanikly. I přesto, že zastoupení bílých mužů v populaci odpovídá asi jen 45 % pracovního kapitálu, obsazují 95 % vysokých manažerských pozic ve firmách. V případě menšin odpovídá toto zastoupení jen asi 0,6 % Afroameričanů, 0,4 % Hispánců a 0,3 % Asiatů. U žen je to něco přes 3 %. Tato čísla opravdu nekorespondují se zastoupením v celkové populaci. Například průměrný plat hispánské ženy s vysokoškolským vzděláním je nižší než plat bílého muže se vzděláním středoškolským.

I tak však můžeme mluvit o pozitivních změnách a to především v dlouhodobém horizontu. „*Již sama skutečnost úspěchu či pronikání příslušníků menšin do „elitních“ povolání, jejich zviditelnění v oblasti sportu, médií, v politice, v povolání jako jsou soudci, lékaři, univerzitní učitelé, samo o sobě snižuje rasové předsudky a dává také příklad, že je možné existující bariéry překonat.*“[78] Pravdivá jsou však i tvrzení kritiků afirmativní akce, podle nichž tento fenomén spíše utvrzuje přemýšlení v kategorii rasy místo toho, aby rasové vnímání zmírňoval. Také se hovoří o psychických dopadech afirmativní akce na členy menšin, kdy může docházet k pocitům ponížení a podcenění zejména v případech, kdy byla praktikována „pozitivní diskriminace“. Takový případ mohl nastat tehdy, kdy určité postavení získal člověk proto, že patřil mezi některou z menšin a ne kvůli svým schopnostem či odbornosti. Celkově však tuto politiku můžeme hodnotit pozitivně, jelikož přichází s úsilím řešit nastalé problémy

[76] Tamtéž, s. 269
[77] DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra. *Spojené státy americké: společnost a politika*. 1. vyd. Praha: Libri, 2002, s. 271
[78] Tamtéž, s. 274-275

ve společnosti, posilovat integrační snahy i narovnávat startovací čáru pro různé skupiny napříč americkou společností.[79]

3.2 Kalifornská úvaha - rozředěnost kultury

Město San Francisco bylo vždy místo, které nabízelo otevřenou náruč přistěhovalcům asijským či jihoamerickým, ruským i mexickým misionářům, zlatokopům a dalším. Je to patrně zvláštní síla, jež přitahuje nejrůznější národy a rasy, která dělá z Kalifornie zemi, která jde za rámec transatlantické civilizace. San Francisco je jakýsi prototyp „rozředěné kultury", jenž pomalu převažuje v globalizovaných společnostech a je pro ni charakteristická vyvázanost z dosavadního chápání kultury jako přísné normy.[80] Jako rozředěné nepovažujeme jen kalifornské umění, ale i náboženství a morálku. „*Na jezuitskou univerzitu tak může přijet dalajláma, aby přednášel o soucitu a míru v duši a společně s jezuity na uvedené téma vedl meditační cvičení. Muslimové se zde zúčastňují vigilie za oběti teroristických útoků a modlí se v ekumenických shromážděních.*" Heslo „In God We Trust", které vídáme na amerických bankovkách, tak symbolizuje největší znesvěcení víry, jako i příklad transcendence Boha, který představuje nedotknutelné absolutno a ke kterému vede mnoho cest skrze různé rituály a přikázání.

Postava Arnolda Schwarzeneggera jakožto bývalého guvernéra Kalifornie neznamená pro občany tohoto státu jen vidinu árijského svalovce, který vítězí nad všemi nepřáteli, ale spíše symbol „amerického snu". Přistěhovalec, který přišel do USA s dvaceti dolary v kapse, je nyní bohatý, slavný a úspěšný ve všem, co se mu zlíbí. Jeho vítězství zajisté bylo známkou úpadku demokratické volby zakládající se na přesném úsudku voliče, který bere v potaz politické programy, ale zároveň i posílením nezbytného kolektivního mýtu, ve který Američané věří stejně neochvějně jako v sílu peněz a svého Boha.[81]

Historie moderní Kalifornie je v rámci přistěhovalectví tou nejextrémnější podobou amerických dějin. Rozředěná společnost a nevyzpytatelné pohyby jsou v ní již předem zakořeněny. Už se snad ani nedá hovořit o regulované imigraci, nýbrž o nekontrolovatelné migraci, která není administrativně omezitelná. „*Tam kde nic nezmůžou imigrační úředníci*

[79] Tamtéž, s. 276
[80] PŘIBÁŇ, Jiří. *Jací můžeme být?: podoby demokracie a identity v multikulturní situaci*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004, s. 31-32
[81] Tamtéž, s. 34-35

rozestavění na hranicích země, je nutné vytvářet pro nově příchozí takové podmínky, které umožní co nejsnazší způsob jejich integrace a přizpůsobení se demokratické politické kultuře.“[82] V Evropě se spontánní migrace obávají jako historické hrozby, jež rozvrátí kulturní a politické uspořádání evropských společností. Je tak jejich snahou zavádět nejrůznější opatření, aby tento pohyb zmírnili. V podmínkách, které panují v Kalifornii, je v podstatě nemožné tyto procesy jakkoli regulovat.

Z tohoto důvodu také stihl předtím, než ho nahradil v pozici guvernéra Arnold Schwarzenegger, podepsat Gray Davis zákon, který umožňoval ilegálním přistěhovalcům získání řidičských průkazů. Na jedné straně z právního hlediska naprostý nesmysl, kdy osobě žijící ilegálně na území USA může být vydán administrativními orgány řidičský průkaz. Na straně druhé se však jednalo o vyřešení palčivého problému zejména latinskoamerických přistěhovalců, kteří vozidlo potřebují jak v pracovním, tak soukromém životě. Především tu bylo riziko v případě dopravních nehod, jelikož bez řidičského průkazu vás nikdo nepojistí. To mělo za následek velké ohrožení pro viníky i oběti dopravních nehod. Tento právní předpis byl ukázkou předvolebního populismu, kdy si chtěl guvernér Davis získat na svou stranu zejména hispánské voliče. Schwarzenegger po svém nástupu do funkce zmiňovaný zákon, i přes velkou nevoli veřejnosti, zrušil. Nevyřešil tak samotný problém a jeho řešení bude muset podléhat společenským rizikům.

V Kalifornii nemá vztah k náboženské, etnické či jiné individuální nebo kolektivní identitě co dočinění s původem, který například v Evropě vždy znamenal případné nebezpečí spojené s etnickým nacionalismem, nenávistí a násilím.[83] Budoucnost je v Kalifornii natolik lákavá, že je ztrátou času věnovat se minulosti. Křivdy jako internace japonského etnika za druhé světové války či diskriminace nebělošských obyvatel nevyjímaje domorodých Indiánů, kteří během zlaté horečky nemohli získávat práva na pozemky k rýžování zlata, jsou tak jaksi upozaděny. Očekávání budoucí tu vždy zvítězí nad minulou zkušeností, i když budoucnost nemusí být nutně lepší a spravedlivější než přítomnost a minulost.[84]

Lokální ohraničenost a specifičnost každého dialektu sice upozorňuje na obrovské rozdíly v multikulturní společnosti, ale tyto odlišnosti ještě více utužují možnost komunikace, jež je stěžejním faktorem lidské přirozenosti. Pokud je aspekt svobody v rámci multikulturní

[82] Tamtéž, s. 38
[83] PŘIBÁŇ, Jiří. *Jací můžeme být?: podoby demokracie a identity v multikulturní situaci*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004, s. 37-38
[84] Tamtéž, s. 39

společnosti pevně spjat s možností zachovat si svůj přízvuk a dialekt a to za podmínky existující všeobecné komunikace, pak je Kalifornie, kde podle demografických prognóz nebude brzy žádné etnikum mít absolutní početní většinu, místem s největší mírou takovéto svobody.[85]

3.3 Newyorská úvaha - multirasová a multikulturní společnost

Lidé ve velkých metropolích jako je New York zažívají už po několik desetiletí stále silněji pocit soužití v multikulturní společnosti. Tato jejich multikulturní zkušenost s sebou nese vzájemnou toleranci a akceptování rozdílů, jakož i strach a nesnášenlivost k nim. Situace v západních společnostech má povahu stále více multirasovou a multikulturní. I když multirasovost a multikulturnost spolu mají spojitost, jelikož rasy mají obyčejně svoji specifickou kulturu, je třeba konstatovat, že se obě zkoumané ideje od sebe liší. Multirasová společnost dokáže sdílet jednu kulturu, jelikož biologická odlišnost neznamená, že by nemohlo dojít ke kulturní asimilaci. Multikulturní společnost na druhou stranu s sebou nese různorodost zvyků, norem a hodnot, které jdou ruku v ruce s možnými konflikty a rozpory mezi nimi.[86]

Vůči menšinám, ať už etnickým či kulturním, byly praktikovány dva politické postoje: kulturní asimilace a sociální integrace. První přístup byl příznačný zejména pro problematiku Alžířanů ve Francii, kdy mělo docházet k jejich úplné asimilaci a přeměnu na francouzské občany, pro které by byla jednotná kultura světského francouzského státu. Podle osvícenského vzoru dochází k tomu, že jedna kultura asimiluje nové jedince a skupiny, jejichž očekávanou přeměnou je pohřbení původní kultury a přijetí té nové. Druhá cesta spočívá v politické integraci, která uznává svébytnost jednotlivých kultur, a kulturní menšiny jsou pouze povinny respektovat zákony země, kterou obývají. Místo kulturní asimilace tak dochází k politické integraci menšin. Majoritní kultura přichází se slibem, že bude za tuto loajalitu uznávat a chránit jejich kulturní autonomii. Asimilace zde tedy není oficiální politikou státu, nýbrž dobrovolná volba každého menšinového jedince.[87]

[85] PŘIBÁŇ, Jiří. *Jací můžeme být?: podoby demokracie a identity v multikulturní situaci*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004, s. 41
[86] Tamtéž, s. 83-84
[87] Tamtéž, s. 88-89

Skutečnost, že se k cizinci můžeme chovat ne jako k vetřelci, který nás ohrožuje, ale jako k někomu, kdo nás může i obohatit, je znakem otevřenosti současných západních společností. Tato otevřenost dosáhla bodu, kdy sahá od individuálních svobod až do meze kulturní, kde se uplatňuje sílící pluralita a tolerance. Prvotní předpoklad, že příslušníci příchozích etnických a kulturních menšin se budou časem spontánně asimilovat v integračním procesu, naplněn nebyl. Místo toho vídáme spíše rozředění kultury většinové a její vyšší reflexivitu vůči menšinám. V takovém typu společnosti je jeden pro druhého zároveň cizím příslušníkem státu i jeho usedlíkem.[88]

3.4 Přistěhovalci mexického původu a hispanizace

V polovině 20. století byla převažující anglosaská protestantská kultura v rámci multietnické a multikulturní společnosti doplněna o řadu subkultur, které měli své kořeny právě této kultuře. Do konce dvacátého století se situace vyvinula takovým způsobem, že můžeme hovořit o přeměně Ameriky jako zemi s rozdvojenou anglo-hispánskou společností se dvěma národními jazyky. Příčinou tohoto faktu je velký počet přistěhovalců z Latinské Ameriky a zejména z Mexika. To pak ve své podstatě vede k hispanizaci amerického kontinentu a k přeměně společenských, jazykových a hospodářských návyků směrem k rozmachu anglo-hispánské společnosti.

Nynější vlna přistěhovalectví z Mexika nemá v amerických dějinách obdoby. Od předchozích přistěhovaleckých vln Mexičanů a současné imigrace z různých částí světa se liší v šesti aspektech, jimiž jsou blízkost, počty, ilegalita, regionální koncentrace, trvalý charakter a historická přítomnost. Nyní se budeme jednotlivými body blíže zabývat.

Blízkost Mexika jako sousedního státu hraje velkou roli při přílivu přistěhovalců z této chudé země. Dva tisíce mil dlouhou americko-mexickou hranici, kterou tvoří prostá hraniční čára a mělká pohraniční řeka, není obtížné překonat. Jedná se o světově ojedinělý jev, jelikož mezi žádnou jinou zemí z prvního světa a třetího světa nevede kontinentální hranice, navíc tisíce mil dlouhá.[89]

[88] PŘIBÁŇ, Jiří. *Jací můžeme být?: podoby demokracie a identity v multikulturní situaci*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004, s. 90
[89] HUNTINGTON, Samuel P. *Kam kráčíš, Ameriko?: krize americké identity*. Vyd. 1. V Praze: Rybka, 2005, s. 226-227

Snadný pohyb osob mezi Mexikem a Spojenými státy není oproti ostatním přistěhovalcům ani nákladný, proto mohou Mexičané být ve styku s rodinou a přáteli z rodné vlasti. I díky tomuto faktu počty Mexičanů přecházející hranice neustále stoupají, například v 90. letech jich legálně přišlo do USA 2 249 000. Další značný počet bychom však museli přičíst, kdybychom se bavili o ilegálně příchozích. V roce 2000 přistěhovalci z Mexika tvořili 27,6 procent obyvatelstva Spojených států narozeného v cizině, ostatní dvě nejčetnější komunity, Číňané a Filipínci, tvořili pouhá 4,9 a 4,3 procenta. Je odhadováno, že do roku 2040 budou Hispánci představovat čtvrtinu populace USA. Tento předpoklad je odůvodňován jak přistěhovalectvím, tak vysokou mírou porodnosti Hispánců.[90]

Ilegální přistěhovalectví v masové míře je spojováno s přívalem imigrantů z Mexika po roce 1965. V tomto roce byl přijat Imigrační zákon, v jehož důsledku se ze 1,6 milionu zadržených lidí na americko-mexické hranice v 60. letech zvedl jejich počet na 11,9 milionu v 80. letech. „*V roce 2003 žilo ve Spojených státech pětadvacetkrát více ilegálních přistěhovalců z Mexika než ze Salvadoru, který byl druhým největším zdrojem ilegálních přistěhovalců. Ilegální přistěhovalectví je převážně záležitostí Mexičanů.*“[91]

Co se týče regionální koncentrace, Hispánci se vyskytují v několika málo oblastech: Mexičané v jižní Kalifornii, Kubánci v Miami, Dominikánci a Portoričané v New Yorku. Roku 2003 představovali Hispánci, především ti z Portorika, 40 procent obyvatelstva connecticutského Hartfordu, který se tak vlastně stal jakýmsi latinskoamerickým městem. Jedná se o vyhlídku do budoucnosti, kdy španělština bude stále důležitějším jazykem na poli obchodu a politiky. Nejvíce hispánské populace nalezneme však na jihozápadě, a to především v Kalifornii. Polovina Mexičanů žila v roce 2000 právě v tomto státě. V Los Angeles žijí imigranti z velkého množství zemí celého světa. Jsou to však právě Hispánci, kteří zde tvoří mnohem větší počty než ostatní komunity. V minulosti byla asimilace díky větší diverzifikaci a geografickému rozptýlení přistěhovalců snazší. V současnosti však dochází k přílivu jednoho velkého proudu přistěhovalců do jediného regionu a to z jednoho kulturního, jazykového a náboženského zdroje, jímž je Mexiko. V dějinách USA není stejného příkladu, který se nyní odehrává na jihozápadě. Asimilace nově příchozích je tak kvůli jejich husté koncentraci o to pomalejší.[92]

[90] , Samuel P. *Kam kráčíš, Ameriko?: krize americké identity*. Vyd. 1. V Praze: Rybka, 2005, s. 228-229
[91] Tamtéž, s. 230-231
[92] Tamtéž, s. 231-232

Přistěhovalecká vlna z Mexika v současném okamžiku nepolevuje. V dlouhodobém výhledu by imigrace mohla opadnout v okamžiku, kdy Mexiko dosáhne stejné hospodářské úrovně jako USA. To by ale musela mexická ekonomika růst několikanásobně rychleji než ta americká. I kdyby k tomuto schématu došlo, neznamenalo by to nutně pokles zájmu o emigraci. Trvale vysoká míra přistěhovalectví s sebou nese tři důležité důsledky. Za prvé, přistěhovalectví podporuje další přistěhovalectví. Za druhé, čím delší trvání má přistěhovalecká vlna, tím je politicky složitější ji pozastavit. Za třetí, trvale velký přísun imigrantů zpomaluje a v některých případech i zabraňuje asimilaci. Čím dál více se navršuje počet hispánských obyvatel, než je možné je asimilovat. S tím souvisí i výrazné rozšíření španělštiny, což nelze nyní ani v dlouhodobém výhledu nijak změnit.

Nenajdeme jinou skupinu přistěhovalců v amerických dějinách, kteří by si činili nárok na americké teritorium, než jsou Mexičané. Ti si tento nárok však činit mohou, a to z historického hlediska, kdy během texaské války za nezávislost a americko-mexické války přišli o území téměř celého Texasu, Nového Mexika, Arizony, Kalifornie, Nevady a Utahu, jež byly právě součástí Mexika.[93] Zaslouženě tak pociťují skutečnost, že na tato území mají práva. Oproti jiným přistěhovalcům se Mexičané usazují výhradně na místech, která jim kdysi v minulosti patřila.

„*Blízkost, masovost, nelegálnost, regionální koncentrace a setrvalý charakter imigrace z Mexika, stejně jako historická přítomnost obyvatelstva mexického původu na jihozápadě Spojených států tedy představují faktory, jejichž zásluhou se mexické přistěhovalectví odlišuje od ostatních přistěhovaleckých vln a které komplikují asimilaci jedinců hispánského původu do americké společnosti.*“[94]

3.4.1 Hispanizace Kalifornie

V Los Angeles může dojít k vytvoření početné, svébytné, španělsky mluvící komunity, která bude mít svou ekonomickou a politickou autonomii, jež bude chránit její specifickou hispánskou identitu nepoznamenanou identitou celonárodní a zároveň bude ovlivňovat chod americké politiky a společnosti. Zatímco například hispanizace Miami byla rychlá, řízená

[93] HUNTINGTON, Samuel P. *Kam kráčíš, Ameriko?: krize americké identity*. Vyd. 1. V Praze: Rybka, 2005, s. 233-234
[94] Tamtéž, s. 235-236

shora dolů ekonomickými nástroji, hispanizace Kalifornie byla pomalá a systematická, vedena politickými nástroji zdola nahoru.[95]

Čím více se mexicko-americká společnost rozpíná, tím více mají její příslušníci bližší vztah k mexické kultuře a také zároveň dochází k opovrhování americké kultury. Požadují uznání své kultury a specifické mexické identity amerického Jihozápadu. Dochází ke zvyšujícím se snahám amerických korporací uspokojit hispánský trh. Jsou vyráběny produkty, které se soustřeďují na hispánské příslušníky. Jedná se především o španělsky psané noviny, časopisy, knížky i španělské rádiové a televizní vysílání, jakožto i další specifické produkty, které sedí na míru hispánskému obyvatelstvu, jenž má mexický, kubánský a portorikánský původ. Takto velký trh tak nabízí své produkty stále častěji španělsky hovořícím zákazníkům.[96]

3.4.2 Shrnutí

Amerika by mohla být následkem masové imigrace Hispánců a jejich nízké míry asimilace rozdělena na zemi dvou řečí, kultur a národností. Toto však nezmění budoucí podobu jen Ameriky, ale i celé hispánské společnosti, která sice bude v Americe, avšak nikoli z Ameriky. Autor Lionel Sosa v závěru své knihy The Americano Dream vyzývá ctižádostivé hispánské podnikatele následovně: „*Existuje americký sen? Samozřejmě že existuje, je realizovatelný a je tady pro každého z nás.*“ Toto tvrzení však není pravdivé. Neexistuje žádný americký sen. Známe pouze jeden, americký sen, který byl stvořen v zázemí americké angloprotestantské společnosti. „*Mexikoameričané se integrální součástí tohoto snu a této společnosti stanou jen tehdy, když se naučí snít anglicky.*“[97]

[95] Tamtéž, s. 257
[96] HUNTINGTON, Samuel P. *Kam kráčíš, Ameriko?: krize americké identity*. Vyd. 1. V Praze: Rybka, 2005, s. 260-261
[97] Tamtéž, s. 261

Závěr

Cílem práce bylo poskytnout obraz o historickém vývoji multikulturalismu v USA až po současnou dobu a přijít s problémy, které dnes Spojené státy v rámci multikulturalismu řeší. Ještě předtím, než jsem se dostal k řešení těchto vytyčených cílů, věnoval jsem se v teoretické části pojmem pluralismus a ve větším rozsahu pochopitelně pojmem multikulturalismus. V kapitole zabývající se pluralismem jsem definoval termíny jako je otevřená společnost nebo pluralitní komunita. Došel jsem pak také k závěru, že otevřená společnost odpovídá pluralitní společnosti a její otevřenost je možná do té míry, jak jen to dovolí pluralitní komunita, která se skládá ze skupin, jež se navzájem respektují. V kapitole nazvané multikulturalismus jsem se v první části zabýval tzv. antipluralitním multikulturalismem, tedy směrem, který se s pluralismem vylučuje. Dotkl jsem si i tématu feminismu, ve kterém jsem došel k závěru, že si feministky nemohou nárokovat svou identitu z multikulturního hlediska, nýbrž v rámci afirmativní akce, která jejich diskriminaci umí řešit. Afirmativní akcí jsem se podrobněji zabýval v jedné z dalších podkapitol. Věnoval jsem se rozboru samotného názvu „multikulturalismus“. Dostal jsem se i k nastínění dvou evropských modelů pro multikulturní společnost s hegemonní kulturou. Dále jsem řešil dva důležité pojmy, a to imigraci a integraci, které souvisí s otázkou přistěhovalců. Nastínil jsem i čtyři různá řešení multikulturní situace.

V druhé části práce jsem analyzoval vývoj multikulturalismu ve Spojených státech. Zabýval jsem se situací utlačovaných skupin ze strany bílých heterosexuálních anglosaských protestantských mužů (WASP), kdy byla až do poloviny 60. let 20. století Amerika „jen pro bílé“. Snažil jsem se postihnout, jaké postavení měli konkrétní diskriminované a rasismem zmítané skupiny. Dále jsem řešil z mého pohledu kontroverzní aspekt tzv. kompenzační historie v podání afrocentrismu, ve kterém dochází až k převrácení historie na úkor kompenzace křivd z minulosti. Zejména teorie o rozdílu jednotlivých ras, kdy ta černošská je prezentována jako nadřazená, je přinejmenším diskutabilní. Dalším důležitým bodem, který jsem nemohl opomenout, byl tavící tyglík a jeho větší či menší funkčnost v průběhu historie, kdy nedocházelo k úplnému tavení, jelikož tento tavící proces byl především nastaven na

nebarevné obyvatelstvo. Zároveň však přispěl k tvorbě společenství se sdílenými ideály a společnou identitou, které umožňovalo snadnější integraci nově příchozích.

V poslední kapitole jsem se věnoval současnému multikulturalistickému dění na území USA. Opět jsem se zastavil u, pro menšiny velmi důležité, afirmativní akce a jejímu působení v současnosti. I když je v dnešní době afirmativní akce spíše na ústupu, její přínos pro společnost je stále podstatný. Podpořil jsem analýzu afirmativní akce několika číselnými údaji. Dále jsem se zmínil o tzv. pozitivní diskriminaci i jejímu možnému negativnímu dopadu na jedince patřící do některé z menšin. Další dvě podkapitoly jsem pojal jako text inspirovaný situací v Kalifornii a v New Yorku. V současnosti asi nejožehavější téma, co se týče problematiky přistěhovalectví, jsem si nechal na samotný konec práce. Rozebral jsem téma imigrantů mexického původu a hispanizaci amerického území. Zabýval jsem se šesti faktory, které odlišují nynější přistěhovalecké vlny Mexičanů od ostatních. Došel jsem k závěru, že tato rozsáhlá imigrace ztěžuje asimilaci hispánských příslušníků do americké společnosti. Nakonec jsem se ještě jednou vrátil ke Kalifornii a problému hispanizace v tomto státu, kde početná hispánská komunita praktikuje svůj vlastní životní styl nezávisle na tom americkém.

Multikulturalimus v USA je jistě téma, které svou minulostí, přítomností ale i budoucností vzbuzuje nemalé ohlasy. Historii a přítomnost jsme si zde ujasnili, zatímco budoucnost multikulturalismu je stále v oblasti spekulací. Vyvstávají dvě prognózy. Stane se snad Amerika několika od sebe navzájem oddělenými Amerikami, nebo se, jak ve svém citátu prohlásil Bill Clinton, stane první opravdu multirasovou demokracií? A co se týče otázky budoucnosti tavícího tyglíku jako aparátu k asimilaci obyvatel, existuje k němu ještě alternativní metafora, a to „salátová mísa“ (salad bowl), ve které se různorodé kultury mísí, zároveň však zůstávají odlišné. U obou otázek se mně osobně zamlouvá více vždy ta druhá možnost.

Seznam literatury

BARŠA, Pavel. *Politická teorie multikulturalismu*. 2. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, 347 s. Politologická řada. ISBN 80-7325-020-9.

BARŠOVÁ, Andrea a Pavel BARŠA. *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005, 308 s. ISBN 80-210-3875-6.

BRZEZINSKI, Zbigniew. *Volba: globální nadvláda nebo globální vedení*. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 2004, 290 s. Myšlenky (Mladá fronta). ISBN 80-204-1179-8.

DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra. *Spojené státy americké: společnost a politika*. 1. vyd. Praha: Libri, 2002, 298 s. ISBN 80-7277-141-8.

GLAZER, Nathan. *We are all multiculturalists now*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1997, 179 p. ISBN 0674948513.

HUNTINGTON, Samuel P. *Kam kráčíš, Ameriko?: krize americké identity*. Vyd. 1. V Praze: Rybka, 2005, 419 s. ISBN 80-86182-87-8.

JAKOUBEK, Marek. *Soudobé spory o multikulturalismus a politiku identit: (antropologická perspektiva)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, 279 s. ISBN 80-86898-22-9.

PETRUCIJOVÁ, Jelena. *Multikulturalismus, kultura, identita*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, 2005, 66 s. ISBN 80-7368-083-1.

PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova: teorie, praxe, výzkum*. Vyd. 1. Praha: ISV, 2001, 211 p. Pedagogika (Prague, Czech Republic). ISBN 8085866722.

PŘIBÁŇ, Jiří. *Jací můžeme být?: podoby demokracie a identity v multikulturní situaci*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004, 115 s. Post (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-30-x.

RUBIN, Derek a J VERHEUL. *American multiculturalism after 9/11: transatlantic perspectives*. Amsterdam: Amsterdam University Press, c2009, 224 p.

SARTORI, Giovanni. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci: esej o multietnické společnosti*. 2. vyd. v českém jazyce. Praha: Dokořán, 2011, 146 s. PNK. ISBN 978-80-7363-380-6.

TAYLOR, Charles. *Multikulturalismus: zkoumání politiky uznání*. Vyd. 1. Praha: Filosofia, 2001, 183 s. Filosofie a sociální vědy. ISBN 80-7007-161-3.